

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СТРАТЕГІЧНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

 Ніна РЖЕВСЬКА

«07» 06 _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

**Тема: «Військова дипломатія як воєнно-політичний інструмент реалізації
зовнішньополітичних цілей»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу, 408 групи, Монастирецька
Єлизавета Олександрівна

Керівник: доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій,
кандидат історичних наук Дерев'янка Ігор Петрович

Нормоконтролер:

Ігор ДЕРЕВ'ЯНКО

КИЇВ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	6
1.1. Поняття та сутність військової дипломатії	6
1.2. Військова дипломатія в системі зовнішньополітичних інструментів	9
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДИПЛОМАТІЇ	21
2.1. Дипломатична діяльність військових аташе	21
2.2. Форми та методи військової дипломатії.....	26
РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	32
3.1. Особливості розвитку військової дипломатії України.....	32
3.2. Шляхи підвищення ефективності військової дипломатії України	38
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Дипломатія, як мистецтво спілкування та врегулювання міжнародних відносин, залишається однією з найважливіших складових світової політики. У сучасному глобалізованому світі, де проблеми та виклики знаходяться на межі національних кордонів, роль дипломатії стає набагато більш значущою. На сьогоднішній день дипломатія виконує ряд важливих функцій, від мирного врегулювання конфліктів до сприяння економічному розвитку та міжкультурному діалогу. Однією з найважливіших функцій дипломатії є мирне врегулювання міжнародних конфліктів. Дипломатичні переговори та посередництво дозволяють сторонам знаходити компроміси та шляхи до мирного вирішення суперечностей без вдачі до насильства. Дипломатія також грає важливу роль у підтримці прав людини та демократії. Дипломатичний тиск та міжнародна ізоляція можуть бути використані для тиску на країни, які порушують права своїх громадян або не дотримуються демократичних принципів. Військова дипломатія, як складова міжнародних відносин, відіграє ключову роль у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки. Цей аспект дипломатії зосереджений на використанні військових можливостей та стратегій для досягнення політичних та дипломатичних цілей. Незважаючи на те, що військова дипломатія часто асоціюється з військовими конфліктами, її роль у підтримці міжнародної безпеки та уникненні конфліктів надзвичайно важлива.

В сучасному світі, де геополітичні та економічні виклики стають все більш складними, військова дипломатія набуває нового значення та стає ключовим інструментом для забезпечення національної безпеки та досягнення зовнішньополітичних цілей держави. В умовах глобальних конфліктів, терористичних загроз та гібридної війни, розуміння ролі та механізмів функціонування військової дипломатії стає вельми актуальним завданням для аналізу та дослідження.

Актуальність теми визначається не лише зростанням ролі військово-політичних засобів у сучасних міжнародних відносинах, а й необхідністю розуміння їх впливу на геополітичний ландшафт та стабільність у світі. Однією з

ключових функцій військової дипломатії є запобігання виникненню конфліктів та збереження миру. Шляхом демонстрації військових здібностей, проведення військових навчань та спільних вправ з іншими країнами, військова дипломатія сприяє підтримці стабільності та зменшенню можливостей виникнення конфліктів. Дослідження цієї теми дозволить не лише розкрити сутність військової дипломатії та її особливості, а й визначити стратегічні перспективи використання цього інструменту для захисту національних інтересів та забезпечення міжнародної безпеки. Військова дипломатія є важливою складовою міжнародних відносин у сучасному світі. Вона допомагає забезпечувати міжнародну стабільність, сприяє розвитку союзницьких відносин та міжнародного співробітництва, а також допомагає вирішувати гуманітарні кризи та конфлікти. І, хоча вона часто асоціюється з військовими діями, військова дипломатія в першу чергу спрямована на забезпечення миру та безпеки у світі.

Мета дослідження – комплексне дослідження військової дипломатії як воєнно-політичного інструменту реалізації зовнішньополітичних інтересів держави.

Об'єктом дослідження є військова дипломатія як система методів, форм та засобів впливу на зовнішньополітичну діяльність держав.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти використання військової дипломатії для реалізації зовнішньополітичних інтересів держави.

Завдання дослідження:

- Визначити сутність та поняття військової дипломатії.
- Дослідити історичні аспекти розвитку військової дипломатії.
- Проаналізувати теоретичні основи військової дипломатії.
- Вивчити форми та методи військової дипломатії.
- Дослідити особливості використання військової дипломатії в сучасних умовах.
- Розробити рекомендації щодо вдосконалення практики використання військової дипломатії.

Методи дослідження:

- Аналіз наукової літератури з теми дослідження;
- Системний та комплексний підхід;
- Історичний та логічний аналіз;
- Порівняльно-правовий метод;
- Метод узагальнення та систематизації.

Практичне значення результатів полягає у реалізації рекомендацій для покращення сфери військової дипломатії з урахуваннями руху сучасних тенденцій розвитку і змін у структурах військової, політичної, дипломатичної сферах.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Поняття та сутність військової дипломатії

Оборонна дипломатія, також відома як військова дипломатія, – це ненасильницьке використання збройних сил, адаптуючи публічну дипломатію. Це досягається за допомогою таких заходів, як обмін офіцерами, спільні програми навчання, культурні обміни та візити кораблів. Метою є розвиток дипломатичних зв'язків країни та просування ідеї міжнародного порядку. Протягом останніх десятиліть оборонна дипломатія перетворилася на значний інструмент у глобальній політичній платформі державних діячів. Вона допомагає створювати кращі зв'язки між союзниками та виступати в якості «грізного» противника. Аналізуючи швидко змінні, конкурентні та сучасні загрози, а також обмеження бюджетів практично всіх країн, ми відзначаємо глобалізовану атмосферу, в якій ми живемо. Це означає, що створення коаліцій та розширена міжнародна співпраця стають необхідною складовою сучасної оборонної політики. Максимізація глобального впливу включає в себе нові альянси та співпрацю з урядами та світовою аудиторією. Сильна багатостороння оборонна політика є відповіддю на ці виклики. Вона повинна охоплювати всі аспекти політики, від розробки програм озброєнь, що відповідають сучасним технологіям та стратегіям ведення війни, до підтримки багатонаціональних інститутів та збільшення потенціалу країн, що розвиваються, для ще глибшого та міцнішого двостороннього партнерства [1].

Військова дипломатія є ключовим елементом зовнішньополітичної стратегії будь-якої держави, яка прагне забезпечити свою безпеку та захистити національні інтереси. Сутність військової дипломатії полягає у використанні військових засобів для досягнення дипломатичних цілей без застосування сили. Це включає в себе ряд дій, таких як воєнне співробітництво, обмін воєнними аташе, проведення спільних навчань та маневрів, а також участь у миротворчих операціях. Військова дипломатія представляє собою органічний воєнно-політичний інструмент, який використовується для реалізації зовнішньополітичного курсу держави. Це сукупність прийомів і методів, спрямованих на досягнення воєнно-політичних

цілей та встановлення механізму відносин між суверенними державами на рівні їхніх збройних сил. Основний принцип військової дипломатії полягає в дотриманні норм міжнародного права. Це означає, що всі дії та заходи, які здійснюються в рамках військової дипломатії, повинні відповідати загальновизнаним принципам та нормам міжнародного права. Другий принцип військової дипломатії полягає в повазі до суверенітету та територіальної цілісності держав. Це означає, що всі дії та заходи, які здійснюються в рамках військової дипломатії, повинні базуватися на визнанні суверенітету та територіальної цілісності всіх країн. Суверенітет означає право держави на самостійне здійснення влади на своїй території. Територіальна цілісність вказує на недоторканність кордонів держави. Наступний принцип військової дипломатії полягає в тому, що необхідно утримуватися від втручання во внутрішні справи інших держав. Це означає, що будь-які дії та заходи, які проводяться в рамках військової дипломатії, не повинні спрямовуватися на вплив на внутрішній політичний процес або внутрішні справи будь-якої іншої країни. Принцип невтручання во внутрішні справи є основоположним у міжнародному праві, і він закріплений у Статуті ООН та багатьох інших міжнародних договорах. Невтручання у внутрішні справи є важливим принципом міжнародного права. Військова дипломатія відіграє ключову роль у дотриманні цього принципу, сприяючи мирному співіснуванню держав, запобігаючи виникненню збройних конфліктів та сприяючи розвитку співробітництва між країнами.

Сутність військової дипломатії полягає в:

- Забезпеченні воєнної безпеки держави;
- Запобіганні війн і збройним конфліктам;
- Зміцненні миру та стабільності в регіоні та світі;
- Розвитку військового співробітництва з іншими державами;
- Контролі над озброєннями та роззброєнням;
- Участі в миротворчих операціях.

У сучасному світі військова дипломатія займає важливе місце серед інструментів забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів. Це поняття охоплює широкий спектр стратегій, технік та дій, спрямованих на

використання військових сил для досягнення політичних та дипломатичних цілей. Військова дипломатія є важливим інструментом державної політики та відображає складність та мінливість сучасних міжнародних відносин. Суть військової дипломатії полягає в ефективному поєднанні військової потужності з дипломатичними зусиллями для забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів. Вона включає в себе різноманітні аспекти, включаючи військову стратегію, геополітичний аналіз, дипломатичні переговори та міжнародну співпрацю. Одним з ключових аспектів військової дипломатії є використання військової потужності як засобу впливу на міжнародні відносини. Це може включати проведення військових операцій, здійснення військового тиску, а також здійснення гуманітарних та миротворчих операцій. Крім того, військова дипломатія включає в себе військову співпрацю з іншими країнами та міжнародними організаціями з метою зміцнення міжнародного співробітництва та забезпечення мирного та стабільного світу. Важливою характеристикою військової дипломатії є її адаптивність та гнучкість. У сучасних умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій, військова дипломатія повинна бути готовою до викликів із боку нових загроз та викликів, таких як кібератаки, тероризм та гібридна війна. Тому вона потребує постійного аналізу та модернізації для забезпечення ефективного захисту національних інтересів та забезпечення світового порядку. У світлі цього, військова дипломатія залишається важливим елементом міжнародної політики та відіграє ключову роль у забезпеченні миру, стабільності та безпеки в сучасному світі. Її розвиток та вдосконалення є важливим завданням для країн та міжнародних організацій у забезпеченні стабільного міжнародного співтовариства. Функції військової дипломатії займають важливе місце у зовнішньополітичній стратегії будь-якої країни, яка прагне забезпечити свою безпеку та захистити національні інтереси. Сутність військової дипломатії полягає у використанні військових засобів для досягнення дипломатичних цілей без застосування сили. Основні функції цієї складної та багатопланової діяльності включають: Забезпечення воєнної безпеки держави є однією з головних функцій військової дипломатії. Це означає розробку та реалізацію стратегій, спрямованих

на запобігання воєнним загрозам та війнам, а також зміцнення обороноздатності країни. Запобігання війн і збройним конфліктам є ще однією важливою функцією військової дипломатії. Це досягається шляхом дипломатичних переговорів, розробки міжнародних договорів та участі у різноманітних міжнародних ініціативах. Зміцнення миру та стабільності в регіоні та світі є іншою важливою функцією військової дипломатії. Це досягається шляхом активної участі у миротворчих операціях, підтримки співпраці з міжнародними організаціями. Розвиток військового співробітництва з іншими державами є однією з ключових функцій військової дипломатії. Це включає в себе обмін досвідом, проведення спільних навчань та маневрів, а також спільні дослідження в області безпеки та оборони. Контроль над озброєннями та роззброєнням також входить до функцій військової дипломатії. Це включає в себе участь у міжнародних договорах про роззброєння, контроль за розповсюдженням зброї масового знищення та співпрацю з міжнародними контрольними організаціями. Участь в миротворчих операціях є ще однією важливою функцією військової дипломатії. Це передбачає надання підтримки міжнародним миротворчим місіям, участь у миротворчих операціях під егідою ООН та інших міжнародних організацій, а також надання гуманітарної допомоги та відновлення після конфліктів.

1.2. Військова дипломатія в системі зовнішньополітичних інструментів

Національна безпека становить фундаментальну основу існування суспільств, націй та держав, і її можна охарактеризувати як комплекс державних, правових та соціальних заходів, що забезпечують стабільність та прогрес життя народу в цілому та кожної особи зокрема, а також захист їх основних цінностей та інтересів від існуючих та потенційних внутрішніх та зовнішніх небезпек. Захист національної безпеки базується на визначенні національних інтересів країни, які включають дії, спрямовані на підвищення добробуту громадян, а також на визначенні загроз, що можуть підірвати безпечне та стабільне майбутнє країни, суспільства та окремої особи. Основні інтереси будь-якої держави пов'язані з підтриманням суверенітету та територіальної цілісності, економічним зростанням та процвітанням, захистом та поліпшенням якості життя громадян, а також

збереженням національної ідентичності та культури. Методи забезпечення національних інтересів можуть бути різноманітними. Зовнішньополітичні інструменти необхідні для підтримки безпеки, сталого розвитку, миру та стабільності як у регіоні, так і в усьому світі. Аналіз наукової літератури та публікацій щодо цієї теми дозволяє зробити висновок, що на даний момент відсутнє спеціалізоване наукове дослідження, яке б розглядало комплексний аналіз проблеми забезпечення національної безпеки через зовнішньополітичні інструменти як окреме завдання.

Зовнішня політика – це діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності: державами, зарубіжними партіями та іншими громадськими організаціями, всесвітніми та регіональними міжнародними організаціями. Зовнішня політика держави відіграє ключову роль у суспільстві, оскільки вона є реакцією на актуальні проблеми, що виникають у різних сферах життєдіяльності: політичній, економічній, культурній, технічній, військовій, дипломатичній та інших. Аналізуючи причини цих проблем, зовнішня політика сприяє знаходженню шляхів їх вирішення. Зовнішня політика держави відіграє ключову роль у суспільстві. Вона є реакцією на актуальні проблеми, що виникають у різних сферах життєдіяльності: політичній, економічній, культурній, технічній, військовій, дипломатичній та інших. Поєднання економічного, демографічного, військового, науково-технічного та культурного потенціалів держави визначає можливості її зовнішньополітичної діяльності на міжнародній арені та ієрархію пріоритетів у постановці та реалізації зовнішньополітичних цілей [2].

В умовах економічної глобалізації та відкритості національних економік актуалізується питання забезпечення міжнародної економічної безпеки, тобто забезпечення такого стану взаємодії національної економіки зі світовим господарством, який виключає можливість нанесення серйозної шкоди національним економічним інтересам і сприяє динамічному соціально-економічному розвитку на основі всебічного партнерства. Це питання набуло вирішального значення для держав. [36]

Військова дипломатія, як ключовий елемент зовнішньополітичної стратегії будь-якої держави, займає важливе місце в системі зовнішньої політики. Сутність цієї форми дипломатії полягає у використанні військових засобів для досягнення дипломатичних цілей без прямого застосування сили. Вона включає в себе широкий спектр дій, спрямованих на забезпечення національних інтересів та зміцнення безпеки держави.

Перш за все, військова дипломатія спрямована на забезпечення воєнної безпеки держави. Це включає в себе розробку та реалізацію стратегій оборони, планування оборонних дій та підтримку військових сил у готовності до відповіді на будь-які загрози. Другою важливою функцією військової дипломатії є запобігання війнам і збройним конфліктам. Це досягається шляхом активного участі у дипломатичних переговорах, міжнародних конференціях та миротворчих місіях, спрямованих на розв'язання конфліктів та підтримку міжнародної стабільності. Крім того, військова дипломатія сприяє зміцненню миру та стабільності в регіоні та світі. Це досягається шляхом активної участі у миротворчих операціях, забезпечення гуманітарної допомоги та розвитку міжнародного співробітництва у сфері безпеки та оборони. Розвиток військового співробітництва з іншими державами також є важливою складовою військової дипломатії. Це включає в себе обмін досвідом, спільні військові навчання та маневри, а також спільні дослідження в області безпеки та оборони. Контроль над озброєннями та роззброєнням є ще однією важливою функцією військової дипломатії. Це включає в себе участь у міжнародних договорах про роззброєння, співпрацю з міжнародними контрольними організаціями та зменшення загрози збройних конфліктів. Підвищення кваліфікації кадрів у сфері військової дипломатії є важливим кроком для зміцнення національної безпеки та сприяння стабільності та миру в міжнародній арені. Розвиток професійних навичок та стратегічного мислення у фахівців військової дипломатії сприятиме забезпеченню ефективного виконання їхніх завдань та вирішенню складних викликів сучасності.

Прийняття рішень зовнішньої політики має вирішальний вплив не лише на саму державу, її функціонування, але й на геополітичний розвиток інших країн та

ситуацію на міжнародній арені. Існує ряд зовнішньополітичних інструментів, які використовують у військовій дипломатії. Дипломатичні переговори є одним з найважливіших інструментів військової дипломатії. Вони використовуються для досягнення політичних цілей мирними засобами, шляхом діалогу та компромісу. Основні цілі дипломатичних переговорів у рамках військової дипломатії:

- Зниження напруженості: Переговори можуть допомогти знизити напруженість між державами, що може запобігти ескалації конфлікту.
- Запобігання конфліктам: Переговори можуть допомогти вирішити спірні питання мирним шляхом, що може запобігти виникненню конфлікту.
- Вирішення конфліктів: Переговори можуть допомогти сторонам конфлікту знайти спільну мову та прийти до мирної угоди.
- Сприяння співпраці: Переговори можуть допомогти налагодити співпрацю між державами у сфері оборони та безпеки.
- Забезпечення стабільності та безпеки: Метою переговорів може бути зміцнення стабільності та безпеки в певному регіоні або міжнародно. Це може включати розробку договорів про обмеження озброєнь, створення механізмів взаємного контролю та довіри, а також спільні програми з підвищення безпеки.
- Гуманітарні аспекти: Дипломатичні переговори також можуть стосуватися гуманітарних аспектів військових конфліктів, включаючи захист прав людини, надання гуманітарної допомоги та забезпечення безпеки цивільного населення.

Сторони переговорів повинні чітко визначити свої цілі та інтереси, проте мають бути готові до компромісів, бути послідовними у позиціях та діях а також довіряти іншій стороні.

Не мало важливим методом є спільні військові навчання, які допомагають обмінюватись досвідом, підвищувати готовність, покращують спільні дії між державами а також демонструють військову силу. Військові навчання бувають односторонні, двосторонні та багатосторонні. Демонстрація сили – показ військової могутності з метою стримування агресії, примусу до зміни поведінки а також демонстрації рішучості. Проте варто зазначити, що з цим інструментом

варто бути обережним, аби не призвести до ескалації конфлікту, демонстрація повинна бути пропорційна теоретичній загрозі.

Військова дипломатія – це комплекс заходів, спрямованих на досягнення зовнішньополітичних цілей держави за допомогою військових інструментів. Це не лише про війну, але й про співпрацю, стримування та демонстрацію сили. В умовах постійної загрози з боку Росії, військова дипломатія стає одним із найважливіших інструментів зовнішньої політики України.

В сучасному світі, де геополітична конкуренція та економічні інтереси держав переплітаються, військова дипломатія виявляється важливим інструментом для захисту економічних інтересів країни. Саме вона може стати механізмом забезпечення безпеки торгових шляхів, захисту стратегічних ресурсів, створення сприятливого середовища для інвестицій та забезпечення захисту від зовнішніх загроз. У світі, де міжнародна торгівля відіграє ключову роль у економічному розвитку, забезпечення безпеки торгових шляхів стає невід'ємною частиною стратегії держави. Військові сили можуть бути задіяні для патрулювання морських шляхів, боротьби з піратством та забезпечення безпеки міжнародного торгового руху, що дозволяє країнам зберегти контроль над своїми торговими маршрутами та захистити економічні інтереси. Крім того, військова дипломатія використовується для захисту стратегічних ресурсів. Вона забезпечує безпеку видобутку, транспортування та експорту таких ресурсів, як нафта, природний газ, мінерали тощо. Це допомагає країнам зберегти контроль над власними ресурсами і уникнути зовнішнього втручання. Залучення військових ресурсів також може сприяти створенню сприятливого середовища для інвестицій. Стабільність та безпека у регіоні, де розташовані економічні інтереси держави, є ключовими факторами для приваблення іноземних інвестицій. Військова дипломатія може сприяти розвитку інфраструктури та інших секторів, що приваблюють інвесторів, тим самим сприяючи економічному зростанню. Остаточо, військова дипломатія виступає важливим інструментом для захисту економічних інтересів держави в умовах глобалізації та геополітичної нестабільності. За допомогою відповідних заходів, країни можуть забезпечити безпеку та стабільність, необхідні для

економічного розвитку та збереження своєї суверенності. У контексті сучасних глобальних викликів, зокрема зростаючої конкуренції за ресурси та вплив, важливою стає здатність країн забезпечувати безпеку своїм економічним інтересам. Такий підхід допомагає підтримувати стабільність, залучати інвестиції та сприяти економічному зростанню, що є ключовими факторами для забезпечення благополуччя та процвітання націй.

Військова дипломатія виступає як додатковий ресурс у вирішенні економічних викликів, надаючи країнам можливість активно захищати свої інтереси на міжнародній арені. Її ефективне використання дозволяє керувати ризиками та забезпечувати стабільність в умовах нестабільності та невизначеності, що дозволяє країнам досягати своїх стратегічних цілей у сфері економіки та безпеки.

Існує ряд пріоритетних завдань у зовнішній політиці, які зображені на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Пріоритети зовнішньої політики України у короткостроковій перспективі, % [3]

У контексті зростаючих глобальних викликів та загроз, військова дипломатія виступає як вирішальний інструмент у захисті суверенних інтересів націй. Її роль у сучасному світі посилюється, оскільки вона пропонує стратегічні

важелі для підтримки міжнародного порядку та безпеки, виступаючи у доповнення до класичних дипломатичних практик. Військова дипломатія відіграє ключову роль у попередженні конфліктів та підтримці глобальної стабільності. Через спільні військові маневри та місії, вона сприяє розбудові взаємної довіри між державами та створенню ефективних механізмів для мирного вирішення розбіжностей. Водночас, вона надає країнам можливість відкрито та рішуче діяти в ситуаціях, де звичайні дипломатичні засоби можуть виявитися недостатньо ефективними. Військова дипломатія також є важливою у переговорному процесі та у вирішенні складних міжнародних дилем. Вона дозволяє націям демонструвати свою відданість відповідальності та співпраці у таких сферах, як протидія тероризму, нерозповсюдження зброї масового знищення, та інші виклики, що стосуються міжнародної безпеки. Крім того, військова дипломатія сприяє зміцненню альянсів та формуванню міжнародних партнерств, надаючи країнам засоби для демонстрації їхньої готовності до колективної оборони та взаємодії у вирішенні спільних проблем.

У епоху глобалізації, коли інформаційні потоки формують світову політичну арену, військова дипломатія виступає не лише як засіб комунікації, але й як стратегічний інструмент впливу на міжнародні відносини. Вона використовується для того, щоби забезпечити розуміння та підтримку з боку інших націй, що є критично важливим для досягнення національних інтересів. Військова дипломатія, як важлива складова зовнішньополітичної стратегії, використовує широкий спектр інструментів для поширення важливої інформації. Вона може включати в себе дипломатичні зустрічі, міжнародні конференції, а також активне використання цифрових платформ та соціальних медіа для досягнення широкої аудиторії. Військова дипломатія має потенціал суттєво впливати на громадську свідомість за кордоном, пропонуючи альтернативні точки зору та інформацію, яка може бути не доступна через традиційні медіа. Це дозволяє формувати більш об'єктивне розуміння політичних подій та стратегій. Ефективне використання військової дипломатії може сприяти створенню стратегічних партнерств та зміцненню міжнародних відносин. Це включає в себе не лише поширення

інформації, але й активне спілкування та взаємодію з іншими країнами для досягнення спільних цілей. Заключення Військова дипломатія відіграє все більш вирішальну роль у міжнародних відносинах, надаючи державам можливість впливати на глобальну політику та зміцнювати свої позиції на світовій арені. Її роль як інструменту інформаційного впливу та формування громадської думки є незаперечною, і вона продовжує еволюціонувати, щоб відповідати викликам сучасності.

Варто також розглянути досягнення зовнішньої політики за останні кілька років на рисунку 1.2.

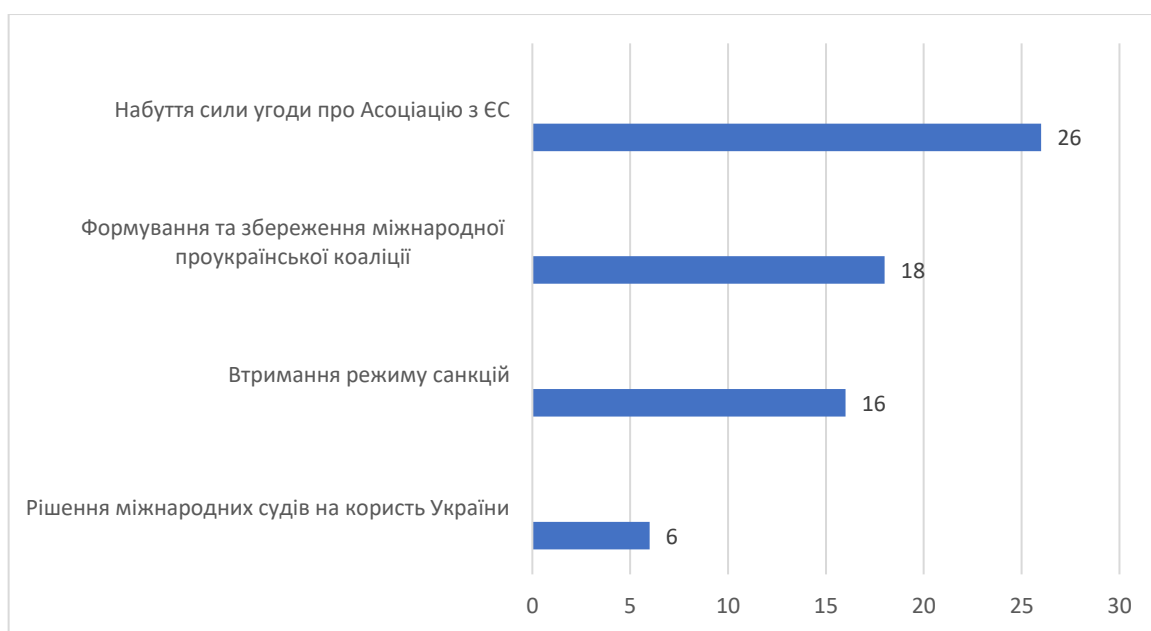

Рис. 1.2. Найбільші досягнення зовнішньої політики України за останні кілька років, % [4]

Отже, взаємозв'язок військової дипломатії з іншими інструментами зовнішньої політики визначається необхідністю створення комплексної стратегії, підтримкою міжнародних альянсів, запобіганням конфліктам та збереженням національних інтересів. Ця взаємодія є ключовою для ефективного досягнення міжнародних цілей та забезпечення безпеки та стабільності в світі.

Однією з основних особливостей використання військової дипломатії в сучасних умовах є необхідність у збалансованому підході до вирішення міжнародних конфліктів та криз. Традиційні методи використання сили можуть бути неефективними або навіть контрпродуктивними в умовах гібридної війни та

інших форм сучасної конфронтації. Тому військова дипломатія вимагає вдумливого аналізу ситуації та використання комплексних стратегій, які враховують не лише військові аспекти, а й економічні, політичні та інформаційні чинники. Ще однією важливою особливістю є активне використання інформаційних технологій та медіа для досягнення військових та політичних цілей. За допомогою соціальних мереж, кібероперацій та інших інструментів онлайн комунікації країни можуть впливати на громадську думку, мобілізувати підтримку для своїх дій та контролювати інформаційне поле в міжнародних конфліктах.

Варто зазначити, що існують і негативні результати зовнішньої політики, які викладено на рисунку 1.3.

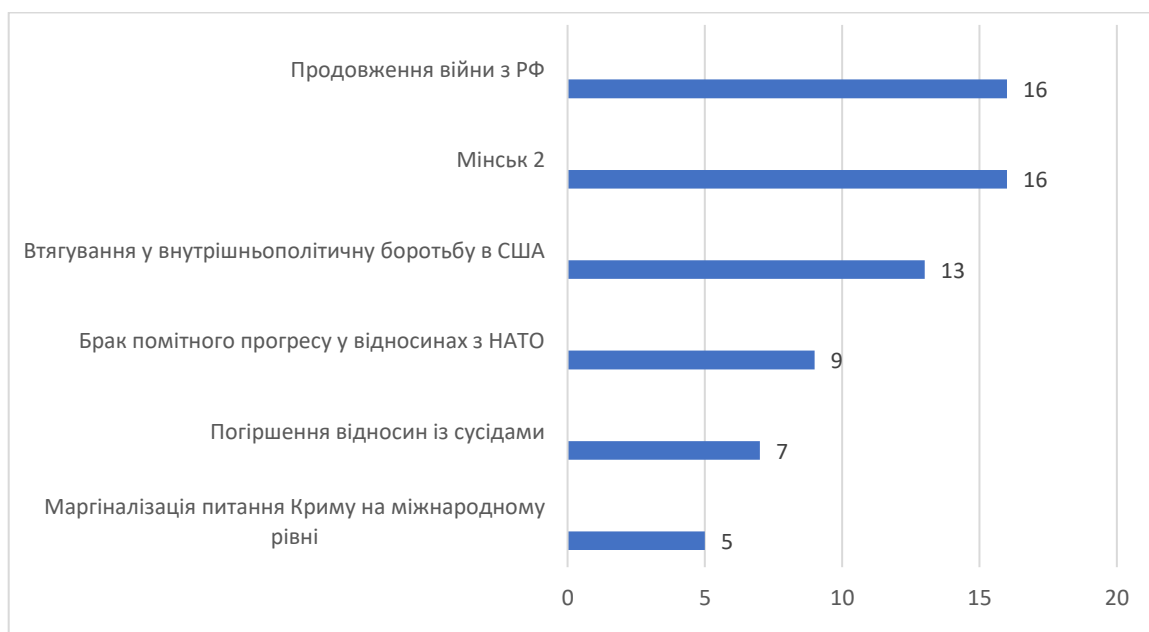

Рис. 1.3. Найбільші провали зовнішньої політики України за останні кілька років, % [4]

Відкритість та прозорість у цій сфері можуть забезпечити краще розуміння та підтримку світовою спільнотою. Також, важливим аспектом є співробітництво та партнерство з іншими країнами та міжнародними організаціями у вирішенні спільних проблем та викликів. Військова дипломатія може бути ефективною лише в контексті міжнародного співробітництва, обміну інформацією та координації дій для досягнення спільних цілей. Такі партнерства можуть забезпечити кращу реалізацію військової дипломатії та збільшити її вплив на міжнародні події. У висновку, військова дипломатія в сучасних умовах вимагає комплексного підходу,

активного використання інформаційних технологій та співпраці з іншими державами. Її ефективність залежить від уміння адаптуватися до змін в геополітичному середовищі та використання інноваційних стратегій для досягнення національних цілей та забезпечення міжнародної стабільності. Використання військової дипломатії у сучасних умовах відображається в низці особливостей, які відповідають складним викликам та загрозам сучасного світу. Однією з таких особливостей є поєднання військових та дипломатичних засобів для досягнення мети без втручання в суверенні справи інших держав. В сучасному світі, де збройні конфлікти можуть мати глибокі геополітичні наслідки, важливо мати ефективний механізм для розв'язання конфліктів і попередження воєн.

Ще однією особливістю використання військової дипломатії є акцент на міжнародне співробітництво та спільні дії. Сучасні загрози, такі як тероризм, кібератаки та поширення зброї масового знищення, не мають кордонів, тому їх ефективне протидіяння вимагає спільних зусиль і співробітництва між державами. Військова дипломатія допомагає створити міжнародні коаліції та альянси для спільної боротьби з цими загрозами та зміцнення міжнародної безпеки. Крім того, у сучасних умовах військова дипломатія враховує принципи гуманітарного права та захисту прав людини. Забезпечення захисту цивільного населення та дотримання норм міжнародного гуманітарного права стає важливим аспектом у військовій діяльності, що підтримується дипломатичними зусиллями. Наступною важливою особливістю є використання новітніх технологій та інформаційних засобів у військовій дипломатії. Цифрова дипломатія, кібердипломатія та використання соціальних медіа стають все більш важливими засобами впливу та комунікації у міжнародних відносинах. Вони дозволяють державам ефективно взаємодіяти та спілкуватися з глобальними громадськими аудиторіями, формувати імідж та вплив на міжнародну спільноту.

У сучасних умовах важливою особливістю військової дипломатії є інтернаціоналізація безпекових проблем та загроз. Загальноприйняті стандарти та механізми міжнародного співробітництва допомагають вирішувати глобальні проблеми безпеки, такі як зміна клімату, біологічна безпека та кібербезпека.

У сучасному геополітичному контексті військова дипломатія стає все більш важливим компонентом системи зовнішньополітичних інструментів країн, що мають вплив на міжнародну ситуацію. Це особливо актуально в умовах геополітичних напружень, терористичних загроз та гібридних воєн. Військова дипломатія визначається як використання військової потужності для досягнення політичних та дипломатичних цілей, а також забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів. У цій статті ми розглянемо роль військової дипломатії у сучасному світі та її місце в системі зовнішньополітичних інструментів країн. Однією з головних функцій військової дипломатії є забезпечення національної безпеки. Вона включає в себе розробку військових стратегій, планування військових операцій та співпрацю з іншими країнами у сфері оборони. Військова дипломатія також сприяє формуванню міжнародних альянсів та партнерств, що зміцнюють оборонні можливості країн у сучасних умовах загроз. Військова дипломатія може використовуватися для проведення переговорів та досягнення мирних угод у конфліктних регіонах. Вона дозволяє керувати військовими операціями таким чином, щоб сприяти мирному вирішенню конфліктів та забезпеченню стабільності у світі. Вона також включає в себе проведення гуманітарних операцій у разі природних катастроф, воєнних конфліктів та інших надзвичайних ситуацій. Вона забезпечує координацію допомоги та захисту прав людини в умовах військових дій та відновлення постраждалих територій. Військова дипломатія грає важливу роль у протидії тероризму та злочинності на міжнародному рівні. Вона сприяє обміну інформацією, спільним операціям та розвитку міжнародних стандартів у сфері боротьби з тероризмом та організованою злочинністю.

Висновок. Військова дипломатія стає все більш важливим інструментом у сучасному світі, де геополітична конкуренція та економічні інтереси держав переплітаються. Вона використовується для захисту економічних інтересів, підтримки міжнародного порядку та безпеки, впливу на міжнародні відносини та досягнення національних цілей. Важливо зазначити, що військова дипломатія не є

панацеєю від усіх проблем. Її використання має бути виваженим та відповідальним, щоб не призвести до ескалації конфліктів або порушення міжнародного права.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДИПЛОМАТІЇ

2.1. Дипломатична діяльність військових аташе

Посада військового аташе завжди відігравала ключову роль у структурі дипломатичної служби країни. Військовий сектор має вирішальне значення у міжнародних відносинах, особливо для держав, які є важливими гравцями на глобальній або регіональній арені. Держави, чия сила не заснована на військовій міці, але які мають значний економічний або ресурсний вплив, також не можуть ігнорувати важливість своїх військових представників за кордоном. Якщо країна не займається експортом військового обладнання, то вона, швидше за все, буде його закуповувати, що є причиною для наявності військового аташе у складі зовнішньополітичних місій. Враховуючи, що військові аташе виконують також розвідувальні завдання, їх присутність у дипломатичних представництвах є критичною для забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності та суверенітету країни у відповідь на сучасні виклики. Військовий аташат формує військову частину дипломатичного представництва, до складу якого входять військові аташе та їх помічники, які зазвичай мають дипломатичний статус. Військова місія може також включати криптографів та інших адміністративних працівників, які є військовими офіцерами та частиною адміністративно-технічного складу представництва. Залежно від виду військ, які представляє аташе, вони можуть бути класифіковані як військові, військово-морські або військово-повітряні аташе. Конфігурація військового аташату не є сталою і залежить від глибини двосторонніх відносин та економічних ресурсів країни для утримання своїх дипломатичних місій за кордоном. Аташе з оборонних питань відіграє центральну роль, керуючи всіма військовими аташе, тоді як сам військовий аташе представляє сухопутні війська нації. У багатьох країнах, включаючи Україну, існує тенденція призначати на посаду військового аташе осіб з вищими військовими званнями в залежності від рівня військової співпраці та потужності збройних сил країни-партнера. Таким чином, у стратегічно важливих державах українські військові аташе часто мають вищі офіцерські звання, такі як полковник, підполковник або навіть генерал.

Кваліфікація військових аташе є критично важливою. Вони повинні не лише володіти кількома мовами та розуміти дипломатію, але й бути адаптованими до роботи в надзвичайних ситуаціях. Не варто відправляти генералів на посади військових аташе лише для того, щоб вони могли спокійно досягти пенсійного віку, особливо під час скорочення збройних сил. Натомість, слід призначати спеціалізованих офіцерів спецслужб, які краще підходять для збору розвідданих та роботи в дипломатичних місіях, ніж військові командири, незалежно від їхнього досвіду у командуванні. Важливо відзначити, що процес призначення військових аташе має свої особливості. Перед тим як військовий службовець може бути призначений до посольства, потрібно отримати спеціальний дозвіл від країни приймаючої сторони - консентман. Хоча така згода формально не вимагається жодним міжнародним договором, на відміну від агреману для призначення посла, який зазначений у Віденській конвенції 1961 року, консентман є усталеною практикою у міжнародних відносинах. Призначення військових аташе здійснюється за згодою військових та зовнішньополітичних відомств країни, і вони можуть обіймати посаду одночасно у декількох країнах. Військові місії можуть підтримувати конфіденційний зв'язок із своїми національними установами, і така комунікація часто залишається недоступною для посла, який очолює дипломатичне представництво. Згідно з українською практикою, хоча весь персонал має слідувати директивам посла, існують винятки для військових місій. Військові аташе та їх помічники, як правило, мають військову та додаткову вищу освіту і є членами генерального штабу своїх збройних сил. Іноземні військові часто беруть участь у військових навчаннях, організованих окремими країнами або військово-політичними альянсами, що служить як демонстрація військової потужності, так і засобом залучення нових клієнтів та розширення ринків для військово-промислового комплексу [5].

Основна задача військових аташе полягає у зборі даних про військовий потенціал країни, в якій вони перебувають, включаючи технічне оснащення, рівень бойової готовності, а також, за можливості, детальну інформацію про чисельність військових підрозділів та їх переміщення. З огляду на широкий спектр завдань, які

визначає акредитуюча держава, військовий аташат також може зосереджуватися на зборі відомостей про оборонні підприємства та інші військово-релевантні об'єкти. Часто така інформація підпадає під категорію державної таємниці, що може призводити до міждержавних напружень і конфліктів. Однією з важливих функцій військових аташе є піклування про військові меморіали своєї країни за межами її території. Це включає догляд за місцями поховань, які можуть належати до колишніх держав, але на території яких зараз проживають представники нації військового аташе. У контексті України, це стосується, перш за все, могил радянських солдатів, які брали участь у звільненні Європи від нацизму під час Другої світової війни, особливо у країнах Центральної та Східної Європи, а також у Німеччині та Австрії. Також важливим є вшанування пам'яті українських воїнів, які загинули у інших військових конфліктах, зокрема у першій половині двадцятого століття. Робота військових аташе з інших країн на території України визначається спеціальними нормативними актами. Одним з таких є Регламент, який регулює відносини між Міністерством оборони України та акредитованими військовими аташе та їх заступниками з інших держав, затверджений наказом міністра оборони України № 42 від 15 лютого 2000 року [6].

Згідно з цим документом, Департамент міжнародного співробітництва Міністерства оборони України відповідає за взаємодію з іноземними військовими представниками. Військовий аташе вважається офіційно призначеним на свою посаду після завершення акредитації в Україні та формального представлення директору Департаменту міжнародного співробітництва. Після призначення, військовий аташе здійснює візит до директора Департаменту, а також встановлює співпрацю з заступниками командувачів різних видів військ [6].

Військові представники зобов'язані подавати або отримувати інформацію в письмовій формі, використовуючи українську мову або мову країни, яку вони представляють, з обов'язковим перекладом на українську. Вся кореспонденція має бути підписана військовим аташе чи уповноваженою особою та адресована директору Департаменту міжнародного співробітництва Міноборони України. Інформацію про хід військової співпраці можна отримати лише через цей

Департамент. Якщо потрібно більше часу для організації військового заходу, Департамент повинен повідомити про це військового аташе заздалегідь [6].

Функції українських військових аташе:

- представляти Міністерство оборони України у військовому відомстві держави перебування або, за відповідним рішенням, одночасно у двох і більше країнах;
- підтримувати офіційні відносини з військовими відомствами країни перебування;
- з'ясування усіма законними способами становища й подій у військовій сфері держави перебування та своєчасно інформування про них дипломатичного представництва і Міністерства оборони;
- консультування глави представництва України за кордоном з військових питань;
- координування роботи військ, делегацій та військовослужбовців Міністерства оборони України, які прибули до держави перебування у службових справах

Обмін конфіденційною інформацією підпорядковується законодавству України про захист державних секретів та міжнародним угодам про оборону конфіденційності, укладеним між Україною та країною представника військового аташе, які були ратифіковані. Офіційне листування з відділами Міністерства оборони України, що стосуються міжнародної військової співпраці, проводиться через відповідний Департамент. Кореспонденція, пов'язана зі співпрацею з НАТО, ведеться між військовими аташе та Генштабом ЗСУ, з обов'язковим надсиланням копій до Департаменту [6].

Військовий аташе, акредитований в Україні, але з резиденцією за її межами, має повідомляти про своє прибуття в Україну заздалегідь, вказуючи дати прибуття, від'їзду та тривалість перебування. Він також має інформувати про заплановані офіційні візити делегацій своєї країни до Міноборони, Генштабу та інших військових структур України, зазвичай за 25 робочих днів до візиту, або за два місяці, якщо візит передбачає використання озброєння чи військової техніки. У разі

змін у планах візиту або складі делегації, Департамент має бути проінформований відповідно [7].

Форми та методи роботи військових аташе в сучасному світі стали ключовим елементом забезпечення ефективності військової співпраці між державами. Військові аташе є представниками військових сил своїх країн та відіграють важливу роль у забезпеченні зв'язку та співпраці між військовими структурами різних країн. Перш за все, варто зазначити, що форми та методи роботи військових аташе включають у себе широкий спектр діяльності, який охоплює спілкування з військовими структурами країни приймальниці, аналіз військово-політичної ситуації, підтримку військової дипломатії та сприяння в розвитку військово-технічного співробітництва. Одним з основних методів роботи військових аташе є підтримання постійного контакту з військовими структурами країни приймальниці. Це включає в себе регулярні зустрічі з керівництвом оборони та генеральними штабами, участь у військових навчаннях та вправах, а також обмін інформацією про військову діяльність та плани. Другим важливим аспектом роботи військових аташе є аналіз військово-політичної ситуації у країні приймальниці. Це включає в себе вивчення військової доктрини та стратегії країни, оцінку загроз безпеці, аналіз військових реформ та модернізації, а також моніторинг військових конфліктів та кризових ситуацій. Третій аспект роботи військових аташе - підтримка військової дипломатії. Це означає сприяння в зміцненні військових відносин між країнами, вирішенні військових питань за допомогою діалогу та переговорів, а також підтримку військових місій та операцій під егідою міжнародних організацій. Не менш важливим аспектом роботи військових аташе є сприяння в розвитку військово-технічного співробітництва. Це означає пошук можливостей для спільного виробництва та закупівлі військової техніки, обмін досвідом у військовій сфері, а також підтримку військово-технічних проєктів та програм. У цілому, форми та методи роботи військових аташе є важливим інструментом забезпечення ефективності військової співпраці між країнами. Їхня робота сприяє зміцненню військових відносин, забезпеченню безпеки та стабільності в регіоні та світі, а також розвитку військово-технічного співробітництва.

2.2. Форми та методи військової дипломатії

Військова дипломатія є ключовим інструментом у реалізації зовнішньополітичного курсу держави, який включає в себе різноманітні прийоми та методи для досягнення воєнно-політичних цілей. Це також механізм взаємодії між суверенними державами на рівні їх збройних сил. Форми військової дипломатії можуть бути публічними, секретними або мішаними. Публічна форма часто включає в себе відкриті переговори та декларації, тоді як секретна форма може включати конфіденційні переговори між військовими дипломатами.

В цілому, розглядаючи українську практику публічної дипломатії, слід підкреслити, що військові конфлікти відіграли ключову роль у формуванні та розвитку цієї сфери, особливо у контексті стратегічних комунікацій. Протягом багатьох років, зовнішня політика України зіткнулася з проблемою недостатньої уваги до створення національного іміджу, культурної презентації за кордоном, та адекватного представлення культурних цінностей. Це було пов'язано з обмеженим фінансуванням, відсутністю цілісної стратегії культурної репрезентації, нечітким іміджевим позиціонуванням, браком комплексних інформаційних кампаній та кваліфікованих фахівців. З початком військових дій та гібридної війни, ініційованої Росією, Україна зіткнулася з необхідністю вирішення проблеми низької міжнародної впізнаваності, розмивання національного образу, та відстоювання своєї репутації. Інформаційна війна, розгорнута Росією з використанням потужних інструментів впливу та пропаганди, змусила Україну активізувати власні зусилля у сфері стратегічних комунікацій та публічної дипломатії [8].

Ключовим етапом у вдосконаленні публічної дипломатії стало прийняття Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на період 2021–2025 років у березні 2021 року. Документ окреслює конкретні цілі та завдання, визначає основні напрямки та принципи публічної дипломатії. Стратегія наголошує на тому, що публічна дипломатія є інтегральною частиною стратегічних комунікацій країни та виступає як комплекс дій, спрямованих на взаємодію з громадськістю інших народів для підтримки національних інтересів та досягнення зовнішньополітичних амбіцій. Стратегія базується на національному бренді

Ukraine Now і передбачає координацію зусиль усіх зацікавлених державних установ та громадських організацій. Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба зазначив, що це перший випадок ухвалення такої стратегії в історії України, яка систематизує ключові повідомлення, цільові аудиторії, формати та канали комунікації, що Україна використовує для представлення себе у світі. Такий підхід забезпечує не епізодичне, а стале, послідовне та органічне зміцнення міжнародного іміджу України [9].

Секретна форма військової дипломатії включає конфіденційні аспекти міждержавних відносин, які не підлягають публічному обговоренню або розкриттю. Ця форма часто використовується для обговорення чутливих військових, воєнно-політичних, воєнно-економічних та воєнно-технічних питань, які можуть мати значний вплив на національну безпеку та оборонну політику держави. Секретна військова дипломатія може включати:

- Конфіденційні переговори: Зустрічі та діалоги, що проводяться за закритими дверима, де обговорюються питання, що стосуються оборони та безпеки.
- Обмін розвідувальною інформацією: Передача та отримання інформації, яка має важливе значення для військових операцій та стратегій.
- Розробка спільних операцій: Планування та координація військових дій між союзниками, які вимагають строгої таємності.
- Воєнно-технічне співробітництво: Співпраця у розробці та виробництві оборонного обладнання та технологій.

Ця форма дипломатії вимагає високого рівня довіри та взаєморозуміння між державами, а також строгого дотримання конфіденційності та безпеки інформації. Вона є невід'ємною частиною зовнішньополітичної стратегії держави, спрямованої на забезпечення національних інтересів у сфері оборони та безпеки.

До форм військової дипломатії можна віднести:

- Військова співпраця, що включає участь у спільних військових навчаннях та тренуваннях, обмін досвідом та технологіями, а також спільні

військові справи з іншими країнами. Військова співпраця допомагає зміцнювати військові зв'язки між країнами, сприяє вирішенню спільних безпекових викликів та підвищує ефективність військових операцій.

- Військові операції, включаючи військові втручання, миротворчі місії та гуманітарні операції. Вони можуть бути проведені в рамках міжнародних коаліцій або за підтримки ООН. Військові операції можуть мати різні цілі, від забезпечення безпеки та стабільності у конфліктних регіонах до надання гуманітарної допомоги постраждалим від природних катастроф або воєн.

- Військові навчання, які дозволяють країнам обмінюватися досвідом, підвищувати професійну підготовку своїх військових та зміцнювати військові зв'язки. Військові навчання можуть бути проведені як на більш масштабному рівні, так і на більш обмеженому, залежно від потреб і можливостей країн-учасниць.

- Дипломатичні місії, які включають у себе відправлення військових делегацій за кордон для здійснення дипломатичних контактів та переговорів з представниками інших країн. Це може включати відвідування військових баз, участь у спільних військових навчаннях або обмін досвідом та інформацією.

Серед сучасних здобутків військової дипломатії можна виділити такі:

- Воєнна дипломатія України спрямована на залучення необхідних ресурсів для опору збройній експансії РФ, що є базовим завданням і пріоритетом зовнішньої політики.

- Україна отримала значну військову допомогу від союзних країн, зокрема США, які надали понад \$28 млрд у 2022 році та додаткові \$45 млрд на 2023 рік.

- Активізація та розширення фінансово-економічної допомоги та гуманітарної підтримки є ключовим завданням зовнішньої політики для стабілізації ситуації в країні.

Сучасний випадок, коли військова дипломатія була використана для зменшення конфлікту, - це ситуація в Сирії. У 2014 році сирійський уряд опинився втягнутим у внутрішню війну з різними опозиційними групами та терористичними організаціями, що спричинило масові порушення прав людини та гуманітарну

кризу. В цьому контексті дипломатичні заходи та військові дії були координовані з метою зменшення конфлікту та забезпечення глобальної стабільності. Наприклад, члени міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз та США, використовували дипломатичний тиск на сирійський уряд та інші сторони конфлікту, щоб спонукати до переговорів та мирного вирішення конфлікту. Паралельно з дипломатичними зусиллями військові сили декількох країн, зокрема міжнародна коаліція під керівництвом США, проводили військові операції проти терористичних груп, що контролювали території в Сирії та Іраку. Ці операції були спрямовані не лише на знищення терористичних загроз, але й сприяли укладанню міжнародних договорів та розробці політичних рішень для вирішення конфлікту.

В сучасному світі військова дипломатія використовує різноманітні методи для досягнення своїх цілей. Ці методи охоплюють широкий спектр дій, від дипломатичних переговорів до використання військової технічної допомоги. Дипломатичні переговори та консультації використовуються для вирішення військових питань через дипломатичний шлях. Вони дозволяють обговорювати спільні інтереси, вирішувати конфлікти та шукати компромісні рішення. Військова технічна допомога полягає у наданні військової технічної допомоги однією країною іншій. Це може включати постачання зброї, обладнання та технологій, а також навчання військових особових та консультації щодо військових стратегій та тактик. Гуманітарні місії та оперативна допомога передбачають відправлення військових сил для надання гуманітарної допомоги в районах кризи або надзвичайних ситуацій. Це може включати медичну допомогу, розподіл гуманітарної допомоги та захист цивільних осіб від насильства. Військові вправи та спільні навчання проводяться з метою покращення взаєморозуміння, підвищення ефективності військових операцій та зміцнення військових зв'язків між країнами. Інформаційна війна та психологічні операції використовуються для впливу на громадську думку та масові медіа з метою формування певного світогляду або дезінформації ворога. Це може включати розповсюдження пропаганди, кібератаки та інші форми інформаційної боротьби. Всі ці методи військової дипломатії в сучасному світі використовуються для досягнення

політичних та стратегічних цілей, зміцнення безпеки та стабільності у світі та впливу на міжнародні відносини. Новітні розвідки, такі як кібердипломатія та використання дронів, відкривають нові горизонти для військової дипломатії, дозволяючи країнам вести переговори та впливати на міжнародну арену без прямого військового втручання. Це підкреслює важливість адаптації до швидко змінюваних технологічних та політичних ландшафтів, щоб забезпечити ефективну військову дипломатію в XXI столітті. Сучасний світ вимагає від військової дипломатії адаптації до нових викликів та можливостей. Кібердипломатія відкриває нові горизонти для впливу на міжнародні відносини, використовуючи кіберзасоби не лише для захисту, а й для стратегічного впливу через кібератаки та кібероборону. Медіа-дипломатія розширює можливості впливу на громадську думку, використовуючи силу соціальних мереж, телебачення та інших каналів комунікації. Співпраця з інноваційними компаніями приватного сектору може принести нові технологічні рішення та посилити військовий потенціал. Водночас, активна участь у міжнародній співпраці з кібербезпеки дозволяє розробляти спільні стратегії протидії кіберзагрозам. Гібридна війна, яка включає в себе різноманітні методи впливу, відкриває нові можливості для військової дипломатії у досягненні стратегічних цілей.

Станом на 24.02.2024 представниками України у світі є представництва та консульства, кількість яких зображена на рисунку 2.1.

69

послів

92

посольства

36

представництв та
консульств

Рис. 2.1. Кількість представників та представництв України у світі [10]

Кількість консульств, представництв, послів та посольств України свідчить про широку мережу дипломатичних зв'язків країни з іншими державами та міжнародними організаціями. Кожен з цих типів дипломатичних представництв

має свої функції та завдання в сфері міжнародних відносин. Загальна кількість таких дипломатичних представництв в Україні свідчить про активний зовнішньополітичний курс країни та її бажання розвивати та поглиблювати взаємовідносини з іншими державами та міжнародними організаціями. Ця мережа дипломатичних зв'язків дозволяє Україні ефективно співпрацювати з партнерами по всьому світу та виконувати свої зовнішньополітичні цілі.

Висновок. Військові аташе відіграють ключову роль у сучасних міжнародних відносинах, забезпечуючи зв'язок та співпрацю між військовими структурами різних країн. Їхні завдання охоплюють широкий спектр, від представлення своєї країни у військових питаннях до збору інформації про військову ситуацію в країні перебування, підтримки офіційних відносин з військовими відомствами та сприяння розвитку військово-технічного співробітництва. Військові аташе роблять значний внесок у зміцнення військових відносин, забезпечення безпеки та стабільності в регіоні та світі, а також розвиток військово-технічного співробітництва. Військова дипломатія є ключовим інструментом зовнішньої політики держави, який використовує різноманітні прийоми та методи для досягнення воєнно-політичних цілей. Вона сприяє взаємодії між суверенними державами на рівні їх збройних сил і включає такі форми, як публічні переговори, стратегічні комунікації, а також конфіденційні переговори та спільні операції. Інструменти військової дипломатії охоплюють військову співпрацю, військові операції, навчання та дипломатичні місії, що включають обмін досвідом, технологіями, втручання, миротворчі місії, гуманітарні операції, підвищення кваліфікації, зміцнення зв'язків, переговори, візити та обмін інформацією. Військова дипломатія відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки та стабільності у світі, впливаючи на міжнародні відносини. Важливо адаптувати методи та інструменти військової дипломатії до нових викликів та можливостей, щоб залишатися ефективною у XXI столітті.

РОЗДІЛ 3. ВІЙСЬКОВА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

3.1. Особливості розвитку військової дипломатії України.

Україна, яка знаходиться на вузлі ключових геополітичних та військових рухів, активно працює над розширенням своєї військової дипломатії з метою забезпечення національної безпеки та захисту своїх інтересів на глобальному рівні. Цей процес в Україні має свої особливості, які впливають з її історичних, політичних та геополітичних обставин. Україна, яка була частиною СРСР, взяла на себе значний досвід у військовій дипломатії від свого попереднього режиму. Однак, після здобуття незалежності у 1991 році, країна пройшла через період переходу та пошуку своєї нової ролі в світі, включаючи і в області військової дипломатії. Важливу роль у розвитку військової дипломатії України відіграє спадщина, яка дісталась незалежній державі, а саме:

- Українська дипломатія успадкувала від СРСР досвідчених працівників та була активною у міжнародних організаціях, таких як ООН, з 1945 року.
- Українські дипломати були авторами багатьох ініціатив у міжнародних організаціях, що включали зусилля з ліквідації неписьменності, охорони здоров'я, та індустріалізації країн, що розвиваються.
- Після розпаду СРСР, Україна відмовилася від ядерної зброї на своїй території та отримала гарантії безпеки від ядерних держав у 1994 році.
- Україна брала активну участь у підготовці до реформування ООН, пропонуючи створення Ради економічної безпеки та збільшення чисельності Ради Безпеки.

Значення військової дипломатії та розвідувальної роботи для державного суверенітету та безпеки стало очевидним у 2014 році в Україні. Ігнорування цих аспектів може призвести до незворотних наслідків для країни. Неправильний вибір лідерів у сфері розвідки може призвести до помилкового розуміння загроз, а слабка військова дипломатія може уповільнити процес залучення міжнародної підтримки та допомоги. Українська військова дипломатія стикалася з викликами через нестабільну безпекову політику країни. Це було помітно у ваганнях українських

лідерів між прагненням до НАТО та нейтралітетом. Відсутність послідовної стратегії унеможливила створення ефективної системи безпеки в Україні. Запитання про результативність української військової дипломатії виникає, коли політичне керівництво коливалося між інтеграцією в колективну безпеку та позаблоковістю. В епоху глобалізації, українські військові аташе, які представляють Міністерство оборони, зазнавали труднощів, пояснюючи західним союзникам зміни в політиці щодо НАТО. Впливові члени НАТО, такі як Франція та Німеччина, також відіграли роль у формуванні негативного ставлення до членства України в альянсі. У 2002 році, під керівництвом Леоніда Кучми, Україна оголосила про намір приєднатися до НАТО, але до 2004 року ця мета була змінена на більш загальну євроатлантичну інтеграцію. Віктор Ющенко, наступний президент, відновив курс на НАТО, який був відкинтий Кучмою, і активно просував євроатлантичну інтеграцію. Проте, Віктор Янукович, який прийшов до влади у 2010 році, відмовився від цього напрямку, заявляючи про нейтралітет України і підкреслюючи переваги позаблокового статусу. Після Революції Гідності та виборів Петра Порошенка у 2014 році, питання про євроатлантичну інтеграцію та відмову від позаблоковості знову стало актуальним. Ці стрімкі зміни ускладнювали роботу українських військових дипломатів і створювали образ України як непостійного партнера. Водночас, НАТО часом використовувалося в політичних іграх, особливо лівими силами, як засіб для страхування виборців, зокрема Прогресивними соціалістами під керівництвом Наталії Вітренко, які використовували риторику холодної війни і попереджали про ризик конфлікту з Росією у разі наближення України до НАТО. У складних умовах, що склалися в Україні, стає очевидною важливість військової дипломатії як стратегічного елемента. Володимир Огрізко, экс-міністр закордонних справ, підкреслив: «В даній ситуації традиційна дипломатія відступає, натомість на передній план виходить військова дипломатія. Іноді навіть необхідні рішучі військові заходи для припинення агресії. Після цього можливе поступове повернення до зусиль щодо відновлення діалогу» [11].

Тому цілком закономірно з лютого 2014 р. нове керівництво України, українські дипломати суттєво активізували діяльність на міжнародній арені з метою забезпечення масштабної міжнародної підтримки та потужного тиску на Росію заради перемоги українського народу над агресором і захисту Статуту Організації Об'єднаних Націй. Слід наголосити, що млява реакція світової спільноти на агресію Росії проти Грузії у серпні 2008 р. зробила можливою російську агресію проти України в 2014 р. На жаль, сумний приклад Криму також не змінив ситуацію з паралічем механізмів колективної безпеки в Європі. Лише 5 березня 2014 р. у Парижі відбулися переговори державного секретаря США Дж. Керрі, міністра закордонних справ Великої Британії В. Гейга та виконувача обов'язків міністра закордонних справ України А. Дешиці, учасники яких лише закликали Росію підключитися до проведення консультацій щодо гарантування безпеки України. Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила 10 березня 2014 р. резолюцію, в якій закликала підписантів Будапештського меморандуму 1994 р. та інші європейські держави лише розглянути можливість реальних угод, що гарантували би незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Загалом, тимчасова окупація РФ Автономної республіки Крим фактично розколола світову спільноту за різними оцінками факту російської агресії проти України. В ході таких подій діяльність військової дипломатії набув як ніколи важливого значення, оскільки саме це стало основним інструментом відстоювання національної позиції на світовій арені [11].

У цій ситуації перед Україною стояло набагато складніше завдання: захищати національний суверенітет і територіальну цілісність в умовах гібридної війни та одночасно проводити соціально непопулярні, але необхідні для модернізації українського суспільства та успішного просування на шляху євроінтеграції реформи. І за цих умов вкрай важливими для України є успіхи на дипломатичному фронті, значення яких неймовірно збільшилося після початку широкомасштабної агресії Росії проти України в 2022 році. Звичайно, головну роль у стримуванні російської агресії та захисті України відіграють Збройні Сили України й добровольчі батальйони, які своїми героїчними діями на початку

широкомасштабної війни зламали амбіційні агресивні плани Росії окупувати Україну за декілька днів/тижнів. Водночас українські дипломати весь час тримали зовнішній фронт, добиваючись консолідованої підтримки міжнародного співтовариства й забезпечення його систематичного тиску на агресора. Зокрема, дипломатичні зусилля України під час консультацій у Мінську та переговорів у Нормандському форматі дали змогу суттєво зменшити інтенсивність вогню на Донбасі, що врятувало тисячі життів військових і цивільних. 2022 рік став найважчим роком в історії незалежної України і найскладнішим роком для української дипломатії. Гібридна війна з неоімперською Росією, що в різних формах тривала протягом восьми років і була скерована переважно на руйнування української ідентичності, перейшла в нову фазу — широкомасштабну збройну агресію Росії проти України, спрямовану на цілковите знищення Української держави. Ця війна стала історичним випробуванням для України, усіх державних інститутів, кожного українця й українки. Вона, зокрема, поставила амбітні, найскладніші завдання перед українською дипломатією із захисту національних інтересів України в усіх куточках світу і на всіх міжнародних майданчиках в умовах воєнного стану [11].

Після проголошення незалежності, ініціативи України висувались і поза межами міжнародних організацій. Серед них найважливіші такі:

- відмова від ядерної зброї на своїй території, власником якої Україна стала після розпаду СРСР, одержання у цьому зв'язку в 1994 році гарантій безпеки від ядерних держав;
- пропозиція 1993 року про створення зони стабільності і безпеки у Центрально-Східній Європі;
- пропозиція 1993 року про покращення умов економічного співробітництва у Чорноморському регіоні через запровадження заходів зміцнення довір'я у військово-морській галузі;
- пропозиція 1995 року про створення у Центрально-Східній Європі зони, вільної від ядерної зброї.

Крім політичної підтримки України, НАТО також істотно збільшила практичну допомогу країні. Було започатковано п'ять фондів для українських структур безпеки і оборони, які охоплюють ключові галузі реформування і розбудови оборонного потенціалу, зокрема, командування, управління, зв'язок і комп'ютеризація; матеріально-технічне забезпечення і стандартизація; кіберзахист; соціальна адаптація колишніх військовослужбовців; реабілітація поранених. Згодом, у 2016 році розпочалася реалізація шостого проекту Цільового фонду з утилізації вибухівки і боротьби із саморобними вибуховими пристроями. Під час Варшавського саміту НАТО, який відбувся у липні 2016 року глави держав і урядів Альянсу спільно з Президентом України ухвалили Комплексну програму допомоги Україні, яка спрямована допомогти Україні гарантувати власну безпеку і запроваджувати у життя широкомасштабні реформи. Наша держава готова до подальшого розширення і поглиблення співпраці з НАТО та країнами Альянсу на двосторонній основі. Йдеться, зокрема, про надання державами НАТО експортних ліцензій на постачання товарів військового призначення до України, зокрема, летальної дії; участь іноземних партнерів у модернізації існуючих або спільне створення нових зразків озброєння і техніки для оснащення ЗС України; досягнення українськими підприємствами стандартів Альянсу з виробництва оборонної продукції; надання консультативно-дорадчої допомоги з питань використання офсетних механізмів; захист інтелектуальної власності; створення центру з проведення сертифікації озброєння і військової техніки, які виготовляються українськими підприємствами відповідно до стандартів НАТО.

Принципи військової дипломатії України станом на 2024 рік:

- Чіткість, ясність та релевантність
- Всі говорять з усіма
- Концентрація на плані А
- Впертість
- Відвертість з партнерами
- Скорочення процесу ухвалення рішень [10].

Серед українців було проведено соціологічне опитування групи «Рейтинг», результати якого були зображені на рис. 3.1. [12].

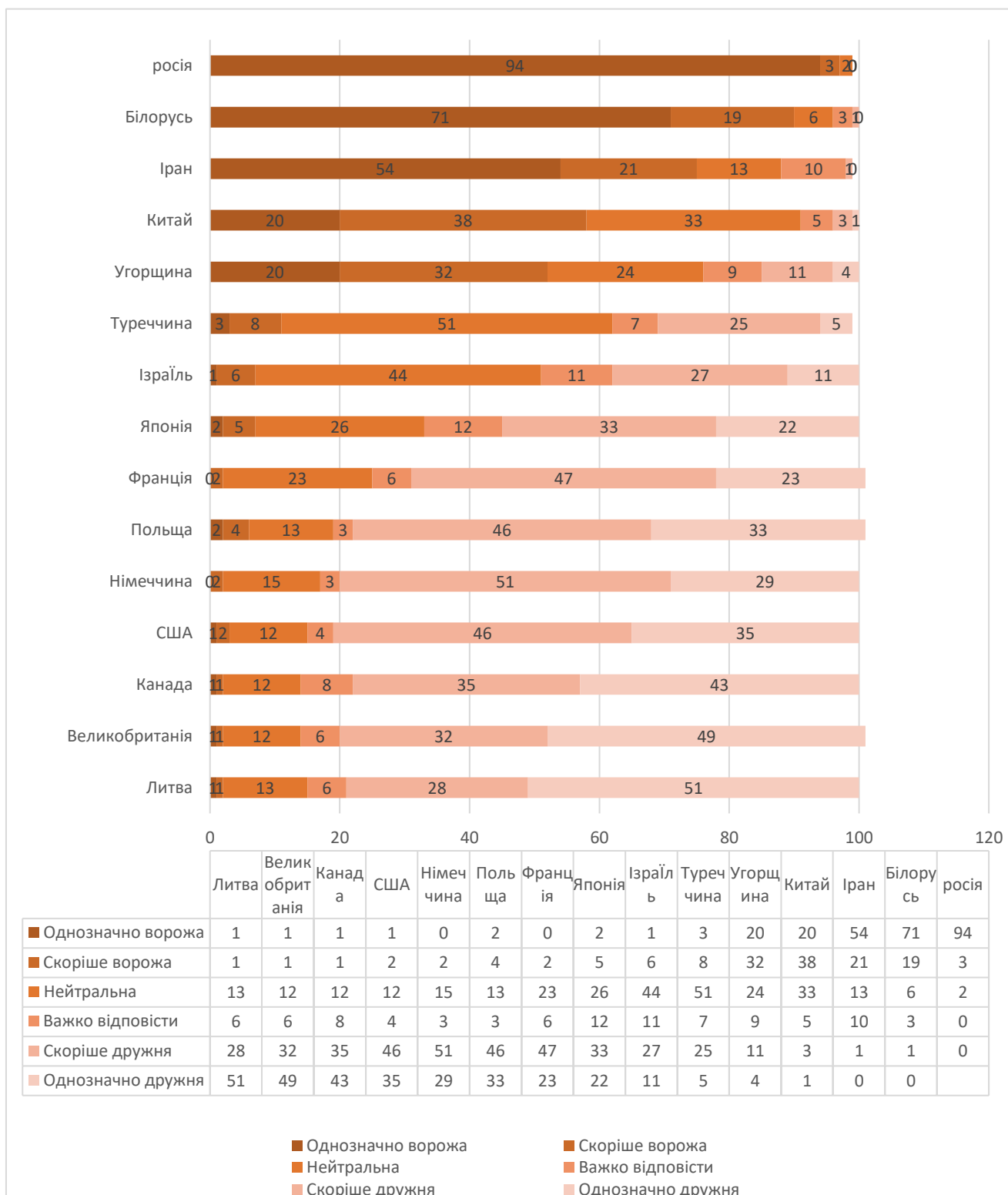

Рис. 3.1. Рейтинг дружніх і ворожих країн на думку українців, % [12].

Дослідження проводилось 10-11 лютого 2024 року, соціологи опитали 1000 респондентів віком від 18 років і старших в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент

опитування відсутній український мобільний зв'язок. Загалом більшість вважає дружніми до України США і Велику Британію (по 81%), Німеччину (80%), Польщу і Литву (по 79%), Канаду (78%), Францію (70%), Японію (55%). Польща залишається дружньою країною для більшості українців, однак позитивна оцінка зменшилася з 94% до 79% порівняно з минулим роком. Крім того, з 79% до 33% знизилася частка тих, хто вважає Польщу однозначно дружньою. Хоча для більшості українців США продовжує сприйматися дружньою країною, однак також з 61% у червні до 35% наразі знизилася частка тих, хто говорить про однозначну дружність США, й натомість обирає варіант «скоріше дружня». Абсолютна більшість українців вважає ворожими країнами РФ (97%), Білорусь (90%), Іран (75%). Ці дані вказують на важливі тенденції в сприйнятті інших країн українцями та можуть бути корисними для подальшого аналізу та розвитку зовнішньої політики України [12].

3.2. Шляхи підвищення ефективності військової дипломатії України

Військова дипломатія в сучасних умовах стає все більш важливою складовою забезпечення національної безпеки та міжнародного співробітництва. Її ефективність в значній мірі залежить від наявності чіткої та сучасної нормативно-правової бази, яка регулює діяльність військових дипломатичних місій, співробітництво з іншими країнами та міжнародні організації, а також взаємодію з цивільними структурами. У зв'язку з цим, Україні варто активно працювати над вдосконаленням своєї нормативно-правової бази у сфері військової дипломатії. Однією з ключових ініціатив є розробка та удосконалення законодавчих актів, які регулюють діяльність військових дипломатичних представництв, порядок надання їм повноважень та взаємодію з іншими дипломатичними місцями. Зокрема, прийняття спеціальних законів про військову дипломатію дозволить чітко визначити компетенції військових дипломатичних представництв, встановити механізми координації їх діяльності з іншими військовими та цивільними структурами країни. Також важливим є забезпечення військових дипломатичних місій необхідними ресурсами та матеріально-технічною базою для виконання їхніх функцій. Крім того, Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами у

напрямку вдосконалення нормативно-правової бази військової дипломатії. Це включає участь у розробці та впровадженні міжнародних договорів та конвенцій, спрямованих на зміцнення міжнародної безпеки та стабільності, а також обмін досвідом з іншими країнами щодо найкращих практик в галузі військової дипломатії. Враховуючи активну роль України у міжнародній спільноті та її важливе геополітичне положення, вдосконалення нормативно-правової бази у сфері військової дипломатії є стратегічно важливим завданням. Це сприятиме підвищенню ефективності взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями, зміцненню національної безпеки та збереженню міжнародного миру і стабільності.

Підвищення кваліфікації кадрів у сфері військової дипломатії є стратегічним завданням для країн, які прагнуть забезпечити свою національну безпеку та активно сприяти міжнародній стабільності. Компетентні та кваліфіковані фахівці у цій галузі здатні ефективно взаємодіяти з іншими країнами, міжнародними організаціями та громадськими структурами, вести переговори, вирішувати конфлікти та сприяти налагодженню довгострокових відносин. Для досягнення високого рівня професійної підготовки у сфері військової дипломатії необхідно впроваджувати комплексний підхід, який включає в себе:

- **Систему Освіти та Тренінгів:** Розвиток спеціалізованих програм освіти та тренінгів для дипломатичних працівників, які включають в себе вивчення міжнародного права, міжкультурного спілкування, навичок переговорів та медіації.
- **Проведення Спільних Вправ та Симуляцій:** Організація спільних військових вправ та симуляційних ігор для навчання учасників взаємодії з партнерами та вирішення різноманітних сценаріїв конфліктів.
- **Професійний Розвиток:** Підтримка стажування та міжнародних обмінів для розвитку професійних навичок та здобуття практичного досвіду в різних країнах та міжнародних організаціях.
- **Дослідження та Аналіз:** Проведення досліджень та аналізу найкращих практик у сфері військової дипломатії з метою постійного вдосконалення методів та стратегій роботи.

Підвищення кваліфікації кадрів у сфері військової дипломатії є важливою передумовою для зміцнення міжнародної безпеки та сприяння міжнародному співробітництву. Це вимагає системних заходів з розвитку освіти, тренінгів, практичних навичок та аналізу досвіду, що дозволить країнам ефективно відповідати на сучасні виклики та загрози у міжнародній арені. Засвоєння цих принципів сприятиме підвищенню рівня компетентності та професійної майстерності військових дипломатів та забезпечить миру, стабільності та в міжнародному співтоваристві.

Серед основних викликів у сфері інформаційної безпеки в можна виділити такі:

- Підвищення складності та розмаїтості інформаційних загроз. Кібератаки стають все більш високотехнологічними та результативними, а також розширюють свій охоплення на нові області діяльності. Для ефективного протидії цим загрозам, органам влади потрібно безперервно оновлювати свої знання та навички в області інформаційної безпеки;

- Чимало державних службовців не володіють необхідними знаннями та навичками в області інформаційної безпеки, що потрібні для ефективного захисту інформації, з якою вони працюють. Це може призвести до ненавмисних помилок, які можуть бути використані для проведення кібератак;

- Відсутність достатніх ресурсів для забезпечення інформаційної безпеки. Державні органи часто стикаються з проблемою недостатніх ресурсів для ефективного керування інформаційною безпекою. Це може призвести до того, що вони не зможуть належним чином захистити себе від інформаційних загроз.

Окрім Підвищення кваліфікації, важлива також ретельна перевірка кадрів, оскільки однією з основних функцій військової дипломатії є збереження конфіденційності військової інформації та дипломатичних переговорів. Невірно обраний чи ненадійний співробітник може стати потенційним джерелом витоку секретної інформації, що може серйозно підірвати безпеку країни та порушити міжнародні відносини, крім того, це може створити ситуацію коли співробітник чи службовець може зловживати своїм становищем та виконувати ті чи інші дії, які не

просто не відповідають інтересам його держави, а навіть протистоять їм. Ретельна перевірка кадрів є ефективним способом мінімізації ризиків для національної безпеки та захисту національних інтересів. Цей процес дозволяє виявляти потенційно небезпечних або ненадійних кандидатів та запобігати їхньому призначенню на відповідальні посади у військовій дипломатії. У зв'язку зі зростаючими загрозами кібербезпеці та зовнішньою дезінформацією, важливість ретельної перевірки кадрів у військовій дипломатії стає ще більшою. Кандидати повинні бути перевірені на можливі зв'язки з іноземними розвідувальними агентствами, наявність пропагандистських або антидержавних поглядів, а також на віру в демократичні цінності та законність.

У сучасному світі, де міжнародні відносини надзвичайно складні та динамічні, військова дипломатія відіграє важливу роль у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки. Однак успішна реалізація стратегій військової дипломатії вимагає чіткого визначення політичного курсу на міжнародній арені. Військова дипломатія є ключовим інструментом міжнародних відносин, що базується на використанні військових можливостей та стратегій для досягнення політичних та дипломатичних цілей. Її завдання включає запобігання конфліктам, підтримку міжнародної стабільності та безпеки, а також реагування на виклики та загрози для міжнародного порядку. Визначення політичного курсу в контексті військової дипломатії передбачає чітке визначення стратегічних цілей, підходів та пріоритетів у відносинах з іншими країнами та міжнародними організаціями. Цей курс повинен бути відповідним політичним цілям країни та спрямованим на забезпечення міжнародної безпеки та стабільності. Чітке визначення політичного курсу у військовій дипломатії має кілька важливих переваг. По-перше, воно дозволяє країні чітко визначити свої стратегічні інтереси та пріоритети в міжнародних відносинах. По-друге, це сприяє узгодженню дій між військовими та дипломатичними відділами країни для досягнення спільних цілей. По-третє, воно допомагає забезпечити послідовність у зовнішній політиці країни.

Ще одним методом підвищення ефективності військової дипломатії є співпраця з приватним сектором. Ця взаємодія проявляється у різних формах,

включаючи обмін технологіями, забезпечення безпеки та реалізацію інноваційних проектів. Важливим аспектом є співпраця у сфері військової дипломатії, коли країни прагнуть встановити партнерство з приватним сектором інших держав для зміцнення своєї національної безпеки та реалізації інноваційних стратегій. Військова дипломатія відіграє вирішальну роль у підтриманні міжнародної стабільності та безпеки. Співпраця між країнами у цій області може бути посиленою та розширеною за допомогою приватного сектору. Приватні компанії можуть зробити значний вклад у розробку та впровадження передових технологій, виробництво та постачання військового обладнання та проведення навчань для військових. Приватні технологічні компанії часто мають доступ до новітніх розробок та інновацій у сфері оборони, які можуть бути корисними для військових структур країн. Співпраця з цими компаніями дозволяє країнам отримувати доступ до новітніх технологій, підвищуючи свою військову потужність та забезпечуючи конкурентоспроможність на міжнародній арені. Приватні оборонні компанії можуть надати широкий спектр послуг у сфері безпеки та оборони, включаючи консультивання з питань стратегічного планування, надання послуг безпеки, розробку та постачання обладнання та зброї. Співпраця з цими компаніями дозволяє країнам ефективно забезпечувати свою безпеку та відстоювати свої інтереси на міжнародній арені. Вона також сприяє розвитку інноваційних проектів у сфері військової дипломатії. Приватні компанії можуть пропонувати новаторські підходи до розв'язання складних військових завдань, що дозволяє країнам збільшити ефективність своїх дій та підвищити рівень безпеки. Співпраця військової дипломатії з приватним сектором є важливим елементом забезпечення національної безпеки та впровадження інноваційних стратегій у сучасному світі. Ця співпраця дозволяє країнам ефективно виконувати свої військові завдання та захищати свої інтереси на міжнародній арені.

Україні варто попрацювати над економічною складовою, тому, що економічна сила може бути використана як могутній інструмент впливу в міжнародних відносинах. Стимулювання торгівлі, інвестицій та економічного

співробітництва може сприяти покращенню відносин між країнами та зміцненню їхнього впливу на міжнародній арені. Наприклад, розширення економічних зв'язків може знизити ймовірність конфліктів та сприяти мирному врегулюванню міжнародних суперечок. Економічні ресурси можуть бути спрямовані на фінансування оборонних програм, модернізацію збройних сил та проведення спільних військових навчань. Фінансова підтримка від інших країн може значно підвищити ефективність військових операцій та забезпечити безпеку та стабільність у регіоні. Варто більше уваги виділити на самозабезпечення, а саме створення виробництв в напрямку військової галузі, виробляти найнеобхідніше – боєприпаси, оскільки їх поставки від партнерів займають велику кількість часу через систему ухвалення, домовленості доставки, і її реалізації. Створення таких виробництв на території країни створить велику кількість робочих місць, покращить ситуацію з нестачею боєприпасів на фронті а також підвищить економічну ситуацію, оскільки звільняться ресурси, які раніше були направлені на забезпечення боєприпасів. Економічна сила відіграє ключову роль у військовій дипломатії, оскільки вона може служити як засіб для досягнення політичних цілей без застосування прямої військової сили. Використання економічного впливу як важеля у військовій дипломатії дозволяє країнам зміцнювати свої стратегічні позиції, формувати союзи та контролювати противників шляхом економічних санкцій або торговельних угод. Однак, такий підхід також має свої виклики, оскільки залежність від економічних інструментів може призвести до непередбачуваних наслідків і конфліктів. Критично важливо збалансувати економічну могутність з дипломатичною обережністю, щоб забезпечити стабільність та мир. Забезпечення національної безпеки України в сучасних реаліях та майбутньому становить складне завдання, яке потребує інтегрованого підходу та формування ефективних стратегій. Існує кілька ключових напрямків, розвиток яких є важливим для забезпечення національної безпеки нашої країни. Військова безпека є одним з основних елементів. 29 вересня 2023 року в Києві було проведено перший Міжнародний форум оборонних індустрій, який об'єднав 252 компанії з понад 30 країн світу, які виробляють повний спектр озброєння,

військової техніки та оборонних систем. Як зазначено на офіційній сторінці Міністерства закордонних справ, Україна має необхідну базу, щоб побудувати потужний обороннопромисловий комплекс. На українських підприємствах вже виробляються артилерійські боєприпаси та набої, артилерійські системи калібру 155 мм, а також унікальні автоматизовані системи: морські дрони, БПЛА великої дальності, ракети, протитанкові комплекси, які ефективно використовуються на фронті. Темпи розвитку українського виробництва та українських технологій постійно зростають. І України для галузі буде введений спеціальний економічний режим. Його розробка покладена на Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, Міністерство оборони та Міністерство економіки. Детальний план буде презентований до кінця року. Також буде створений спеціальний Оборонний фонд, яким оперуватиме Міністерство оборони. Він поповнюватиметься за рахунок дивідендів оборонних підприємств та прибутку від продажу конфіскованих активів РФ. Кошти розподілятимуться за трьома напрямками: благоустрій воїнів, військова інфраструктура та розробка нових технологій. Це дозволить Міноборони залучити ще одне джерело фінансування – додатково до держбюджету та приватних інвестицій.

Основними завданнями держави під час військової агресії є забезпечення Збройних Сил України сучасним озброєнням вітчизняного та зарубіжного виробництва, модернізація та підвищення бойової готовності армії. Перспективним є впровадження моделі інтенсивної системи військової підготовки як можливої альтернативи проходженню строкової служби та припиненню призову громадян України на строкову військову службу після закінчення війни, що передбачено указом Президента України № 36/2022 від 01.02.2022 р. Враховуючи це, підтримка економіки України та забезпечення економічної безпеки нашої країни також є важливими напрямками для забезпечення національної безпеки. Дослідження, проведене Національним інститутом стратегічних досліджень (НІСД), вказує на основні виклики для економічної безпеки під час війни, зокрема: знищення або призупинення діяльності експортно-орієнтованих підприємств, переважно у металургійному, хімічному та машинобудівному секторах; значне погіршення

соціально-економічного становища вразливих груп населення на фоні втрати можливостей зайнятості та поглиблення структурних диспропорцій на ринку праці; загрози продовольчої безпеки. Отже, шляхами забезпечення національної безпеки України є комплексний розвиток військової, економічної, інформаційної безпеки та постійний розвиток міжнародної співпраці. Саме це впливає на здатність країни адаптуватись до нових викликів, що є ключовим елементом збереження суверенітету та відстоювання своїх інтересів на міжнародній арені. Узагальнюючи і враховуючи всі вищезазначені особливості та недоліки, пропонується ряд кроків для покращення сфери військової дипломатії:

- Україна може підвищити ефективність своєї військової дипломатії шляхом активного розвитку стратегічних партнерств з іншими країнами, які мають спільні інтереси у регіоні.
- Здійснення регулярних військових вправ та обмінів з іншими країнами може сприяти покращенню військових відносин і розвитку довіри між учасниками.
- Проведення інформаційних кампаній для збільшення обізнаності світової спільноти щодо ситуації в Україні та необхідності підтримки української влади у забезпеченні безпеки.
- Активне ведення дипломатичних переговорів та лобіювання на міжнародному рівні з метою залучення підтримки та засудження агресії проти України.
- Посилення заходів у сфері кібербезпеки для захисту від потенційних кібератак та інших гібридних загроз.

Вище зазначені кроки допоможуть Україні зміцнити свою позицію на міжнародній арені та забезпечити безпеку своїм громадянам.

Висновок. Україна успадкувала значний досвід у військовій дипломатії від колишнього радянського режиму, але після отримання незалежності пройшла період пошуку свого місця у світі. Важливу роль у розвитку військової дипломатії відіграє спадщина, успадкована від СРСР, а саме активна участь в міжнародних організаціях та відмова від ядерної зброї на своїй території з отриманням гарантій безпеки. Значення військової дипломатії для державного суверенітету та безпеки

виявилось очевидним у 2014 році під час конфлікту на сході України. Проте, виклики української військової дипломатії полягають у нестабільній безпеці країни та недоліках у стратегії. Відсутність послідовної стратегії ускладнює створення ефективної системи безпеки в Україні. У таких умовах військова дипломатія стає ключовим елементом забезпечення національної безпеки та міжнародного співробітництва. Потрібно враховувати, що в сучасному світі, де геополітичні та військові конфлікти можуть мати глобальні наслідки, важливість військової дипломатії постійно зростає. Для забезпечення національної безпеки в Україні важливо розвивати інтегрований підхід, який включає в себе військову, економічну та інформаційну безпеку. Досягнення цієї мети потребує активної міжнародної співпраці, проведення регулярних військових вправ, лобіювання та дипломатичних переговорів, а також заходів у сфері кібербезпеки.

ВИСНОВКИ

1. Військова дипломатія є суттєвим інструментом зовнішньополітичної стратегії держав, спрямованим на забезпечення їхньої безпеки та захисту національних інтересів. Цей підхід використовує збройні сили для досягнення дипломатичних цілей без вживання прямого військового насильства. Він включає в себе такі заходи, як воєнне співробітництво, обмін військовими аташе, спільні навчання та маневри, а також участь у миротворчих операціях.\

2. У сучасному світі військова дипломатія стала невід'ємною складовою зовнішньополітичної стратегії країн. Вона сприяє зміцненню міжнародного порядку, розвитку співробітництва між державами та забезпеченню миру та стабільності в регіоні та світі.

3. Посада військового аташе є критично важливою для будь-якої країни, особливо для тих, які є важливими гравцями на міжнародній арені. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки, територіальної цілісності та суверенітету країни. Військові аташе мають військову та додаткову вищу освіту і є членами генерального штабу своїх збройних сил. Вони повинні бути адаптованими до роботи в надзвичайних ситуаціях і володіти кількома мовами. Важливо, що призначення військових аташе відбувається за згодою військових та зовнішньополітичних відомств країни, і вони можуть обіймати посаду одночасно у декількох країнах. Це підкреслює важливість цієї посади в структурі дипломатичної служби країни.

4. Військова дипломатія відіграє важливу роль у формуванні та виконанні зовнішньополітичного курсу країни. Вона включає різноманітні прийоми та методи для досягнення воєнно-політичних цілей, зокрема публічні, секретні та мішані форми дипломатії. На прикладі України можна відзначити активізацію стратегічних комунікацій та публічної дипломатії, особливо під час військових конфліктів та гібридної війни, ініційованої Росією. Важливим кроком у цьому напрямку стало прийняття Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на період 2021–2025 років. Крім того, секретна форма військової дипломатії, що включає конфіденційні переговори, обмін

розвідувальною інформацією та інші аспекти, відіграє значну роль у забезпеченні національної безпеки та оборонної політики країни. Таким чином, військова дипломатія відображається у військовій співпраці, військових операціях, навчаннях та дипломатичних місіях, сприяючи зміцненню військових зв'язків між країнами та забезпеченню національних інтересів.

5. Інформаційна війна та психологічні операції є важливими складовими сучасної військової дипломатії, спрямованими на вплив на громадську думку та масові медіа з метою формування певного світогляду або дезінформації ворога. Використання різноманітних методів, таких як розповсюдження пропаганди та кібератаки, дозволяє країнам досягати політичних та стратегічних цілей, зміцнювати безпеку та стабільність у світі та впливати на міжнародні відносини. Новітні розвідки, такі як кібердипломатія та використання медіа-дипломатії, відкривають нові горизонти для військової дипломатії, що дозволяє країнам адаптуватися до швидко змінюваних технологічних та політичних умов і забезпечити ефективне вплив на міжнародну арену.

6. Українська держава стикається зі складними викликами на міжнародній арені, які безпосередньо впливають на її суверенітет та безпеку. Активізація військової дипломатії та розвідувальної роботи стала надзвичайно важливою у зв'язку з агресією Росії проти України. Недооцінка цих аспектів може мати серйозні наслідки для країни. Правильний вибір лідерів у розвідці та розробка ефективної стратегії військової дипломатії є критичними для забезпечення безпеки та залучення міжнародної підтримки. Україна повинна продовжувати активно просувати свої інтереси на міжнародній арені, особливо в контексті агресії Росії та потенційної загрози її суверенітету.

7. Економічний вплив, підтриманий військовою дипломатією, може відігравати важливу роль у досягненні стратегічних цілей країни, забезпечуючи стабільність та мир. Проте необхідно балансувати економічну могутність з дипломатичною обережністю, щоб уникнути непередбачуваних наслідків та конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глуган В. С. Поняття військової дипломатії та її основні функції. Національний університет «Одеська юридична академія» 2021 р. с. 214.
2. Седляр Ю.О. Фактори формування зовнішньої політики держави / Ю. О. Седляр, О. І. Стадніченко // Політикус : наук. журнал. – 2017. – № 2. – С. 138-142.
3. The Ukrainian Think Tanks Liaison Office in Brussels, available at: <https://ukraine-office.eu/>.
4. Ukrainian Prism Foreign Policy Council, available at: <http://prismua.org/>.
5. Положення про дипломатичне представництво України за кордоном // Затверджене Розпорядженням Президента України від 22 жовтня 1992 р. №166/92-рп.
6. Положення про порядок взаємовідносин між Міністерством оборони України та військовими аташе іноземних держав і їхніми заступниками, акредитованими в Україні // Затверджене Наказом Міністра оборони України від 15 лютого 2000 року № 42.
7. Закон України «Про державну таємницю» // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1994. - № 16. - Ст. 93.
8. Ілюк Т. Розвиток публічної дипломатії України в умовах російсько-української війни. Редакційна колегія, 2023, 84.
9. Дмитро Кулеба представив першу Стратегію публічної дипломатії МЗС України та назвав сім її напрямів. Урядовий портал. Дата оновлення: 26.03.2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstavivpershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv> (дата звернення: 12.03.2024).
10. МЗС створило сторінку про воєнну дипломатію «Wartime Diplomacy». Міністерство закордонних справ України (офіційний сайт). URL: <https://mfa.gov.ua/news/mzs-stvorilo-storinku-pro-voyennu-diplomatiyu-wartime-diplomacy> (дата звернення: 21.03.2024).

11. Віднянський С. ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *The International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings*, 2023, 32: 10-44.
12. «Які країни "просіли" в рейтингу дружності за оцінкою українців, — опитування» URL: <https://texty.org.ua/fragments/111825/yaki-krayiny-prosily-v-rejtynhu-druzhnosti-za-ocinkoyu-ukrayinciv-opytuvannya/> (дата звернення: 14.03.2024).
13. Арсенал вільного світу: підсумки Першого Міжнародного Форуму Оборонних Індустрій // Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/arsenal-vilnogo-svitu-pidsumki-pershogo-mizhnarodnogo-forumu-oboronnih-industrij> (дата звернення: 14.03.2024).
14. Щокін Р., Танцюра, І. Посилення співпраці між цивільним і військовим секторами в контексті державної безпеки: переваги та виклики. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, 2023, 83.
15. Шелудякова Н. Комунікація стратегії зовнішньої політики: про інструменти та засоби МЗС України. *SHS Web of Conferences* . EDP Sciences, 2021. С. 02005.
16. Костирьов А.Г. Стратегічні комунікації Україна-НАТО: теорія та практика. Гілея: Науковий вісник/Гілея , 2023.
17. Фрідмен Л. Україна і мистецтво стратегії . Oxford University Press, 2019.
18. Сивак Т. Сучасний стан стратегічних комунікацій в Україні та їх функціональний вплив на ефективність системи державного управління. In: *Рушії національної безпеки України: інформаційні технології, стратегічні комунікації та легітимність* . Cham: Springer Nature Switzerland, 2023. стор. 167-182.
19. Санчес Л. Як війна в Україні сформувала зовнішню політику ЄС щодо Росії: комплексний аналіз факторів економіки, оборони та дипломатії. 2023 р.
20. Конарева Г. О., Моїсеєнко А. С. Шляхи забезпечення національної безпеки України. Рекомендовано до друку Вченою радою Державного університету «Житомирська політехніка» Протокол № 15 від 05.12. 2023 р., 2023, 227.

21. Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії: Указ Президента України № 36/2022 від 01.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/362022-41285> (дата звернення: 16.03.2024).

22. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану: аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) від 31.05.2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-tazahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (дата звернення: 16.03.2024).

23. Шведун, В.О., рубан, артем вікторович. Розвиток державної політики щодо забезпечення національної безпеки України у контексті забезпечення військової безпеки. Запоріжжя. 2022.

24. Ішук Ю. А., Біла І. В. Залучення іноземних інвестицій за допомогою інструментів економічної дипломатії. Галицький економічний вісник, 2023, 83.4: 152-158.

25. Федорова Ю. В. Економічна дипломатія у системі сучасних міжнародних відносин. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2019, 3: 16-19.

26. Семененко О. Сучасні особливості воєнно-економічного обґрунтування стратегічних завдань складових сектору безпеки та оборони України на основі іноземного досвіду. Social Development and Security, 2023, 13.6: 57-76.

27. Бондар В. Т. Регіональні тенденції формування зовнішніх факторів впливу на систему національної безпеки України. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, 2023, 3: 52-56.

28. Дричик В. Наукові підходи до проблеми забезпечення воєнної безпеки в Україні. Наукові перспективи 2022, 10 (28).

29. Ушаков І. Інструменти вдосконалення механізмів реалізації цивільно-військового співробітництва у секторі безпеки і оборони України. Стратегічні

комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи: IV міжнар. наук.-практ. конф. 2023. р. 331.

30. Григор О. О. Сучасні виміри дипломатії в умовах конфліктних і кризових ситуацій. *Politicus*, 2019, 2: 79-84.

31. Гвртатій С.В. Теоретичні аспекти організаційно-економічного механізму євроінтеграції підприємств національної економіки в умовах невизначеності. *Галицький економічний вісник*, 2023, 83.4: 17-27.

32. Королюк Т. О. Стратегічні комунікації у безпековій політиці: досвід України, країн ЄС та НАТО. *Стратегія економічного розвитку України*, 2023, 53: 50-63.

33. Анісов, А. О. Трансформація ролі НАТО в сучасній системі міжнародної безпеки. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*, 2020, 2.12: 7-11.

34. Гуменюк М. М. Напрями вдосконалення економічної політики держави в умовах військової агресії. 2023.

35. Серета О.О. Цифрова дипломатія України як елемент нової публічної дипломатії. 2020.

36. Монастирецька Є. О. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА/ Монастирецька Є.О.// XV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 25 квітня 2024 р., НАУ, м. Київ, 25 квітня 2024 р.: тези доп. – К., 2024. – Подано до друку.

37. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України : історія і сучасність : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. 2 / Л. Є. Дещинський ; Наук.-метод. центр вищ. освіти М-ва освіти і науки України. – 3-є вид., доповн. – Львів : Бескид Біт, 2004. – 319 с.

38. Зінченко А. Л. Історія дипломатії : навч. посіб. / А. Л. Зінченко. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 433 с.

39. Кондратюк В. О. Україна в історії міжнародних відносин / В. О. Кондратюк, І. М. Верхоляк, О. В. Омельченко. – Львів : Світ, 1995. – 262 с.

40. Нариси з історії української дипломатії / О. І. Галенко, Є. Є. Камінський, М. В. Кірсенко, М. Ф. Котляр, С. В. Кульчицький. – К. : Вид. дім «Альтернативи», 2001. – 736 с.

41. Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. Т. 1 : А–Л / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин ; ред. Л. В. Губерський. – К. : Знання України, 2004. – 760 с.

42. Віднянський С. В. Зовнішня політика України як предмет історичного аналізу : концептуальні підходи та перспективи / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов // Укр. іст. журн. – 2001. – № 4. – С. 41–57

ДОДАТКИ

Додаток А

Військова концепція стратегічних комунікацій НАТО

1. Вступ	
1.1	Стратегічні комунікації (СТРАТКОМ) виникли як життєво важливе поле зусиль Альянсу останніх років, важливість яких зростає. Було здійснено кілька спроб унормувати стратегічні комунікації в контексті Альянсу, в тому числі завдяки публікації, яку схвалила Північноатлантична рада Стратегічної комунікаційної політики НАТО (NATO Strategic Communications Policy), виходу директив стратегічного командування НАТО, а також введенню посад у різних штабах НАТО для використання СТРАТКОМ.
1.2	Незважаючи на високий рівень інтересу і уваги стратегічні комунікації все ще перебувають на початкових стадіях розвитку як в Альянсі в цілому, так і в країнах-членах.
1.3	Усі аспекти діяльності НАТО мають критично важливу інформаційну та комунікаційну складову. Ця концепція передбачає, що стратегічні комунікації не є якоюсь додатковою діяльністю, а мають бути невід'ємною складовою планування та ведення всіх військових операцій та іншої військової діяльності. Як елемент всеохоплюючого військово-політичного підходу до стратегічних комунікацій в НАТО стратегічні комунікації мають знайти своє місце в „серці” військової політики, планування та виконання на всіх рівнях, а потім як повністю інтегрована частка загальних зусиль мають забезпечити розроблення практичної, ефективної стратегії, яка принесе реальний успіх.
1.4	Метою стратегічних комунікацій НАТО – переконати аудиторію НАТО, країн-членів Альянсу або країн регіону, де проводять операція НАТО, незалежно від того, чи вона дружня, чи ворожа, у тому, що вона отримує достовірну, точну та своєчасну інформацію, яка дасть змогу зрозуміти і оцінити дії і наміри Альянсу. Це буде стримувати агресію і просувати цілі й завдання НАТО.
1.5	Відповідно до політики НАТО стратегічні комунікації НАТО є скоординованим і належним використанням комунікаційних дій і спроможностей НАТО – публічної дипломатії (Public Diplomacy), ЗГ (Public Affairs), військових ЗГ (Military Public Affairs), інформаційних операцій (Information Operations) і психологічних операцій (Psychological Operations), в міру необхідності – на

	підтримання політики Альянсу, операцій та дій для просування цілей НАТО.
2. Мета	
2.1	Відповідно до вказівок Військового комітету НАТО ця концепція є керівництвом для розроблення відповідних спроможностей, щоб підтримати застосування політики стратегічних комунікацій НАТО.
3. Масштаб	
3.1	Ця концепція може застосовуватися до всіх, хто перебуває в структурах командувань та сил НАТО, або працює на підтримку зусиль військового керівництва НАТО з розвитку спроможностей військових сил Альянсу здійснювати стратегічні комунікації.
4. Військове застосування політики НАТО зі стратегічних комунікацій	
4.1	Розмежування обов'язків (розподіл повноважень)
4.1.1	СТРАТКОМ НАТО є процесом, який очолює та контролює керівництво й спрямований на поліпшення здатності Альянсу логічно, зв'язно та узгоджено доводити до зовнішніх і внутрішніх аудиторій свої наративи, теми та повідомлення (меседжі). СТРАТКОМ НАТО забезпечує отримання стратегічного, політичного і військового керівництва і базується на інформаційній стратегії, яку затвердила Північноатлантична рада.
4.1.2	У межах військової структури Альянсу ефективні СТРАТКОМ НАТО досягаються, насамперед, завдяки існуючим професійним військовим комунікаційним спроможностям (ЗГ, психологічним та інформаційним операціям). Інформаційні операції в НАТО виконують консультативну та координаційну функцію для військової інформаційної діяльності. Завдяки інформаційним операціям як функції [виду діяльності] командири на оперативному й тактичному рівні забезпечують належну скоординованість усіх військових інформаційних заходів та їх інтеграцію у процес планування операцій, а також узгодженість з політикою СТРАТКОМ. Це потребує тісної координації військової інформаційної діяльності зі здійсненням ЗГ (Public Affairs), щоб забезпечити узгодженість та послідовність у меседжах (повідомленнях), які поширюють військові для зовнішньої аудиторії та для сприяння загальній ефективності кампанії та довірі до неї. Проте зв'язки з громадськістю та інформаційні операції є окремими, проте взаємозалежними функціями. Однак, не має бути особового складу зі ЗГ та ІО, які за посадовими обов'язками дублюють один одного (що створює конкуренцію та породжує

	різноголосся).
4.1.3	Слідування стратегічному керівництву і напряду стратегічних комунікацій НАТО, а також їх реалізація на всіх рівнях є відповідальністю командування, що вимагає від його командної групи [ланки] виконання окремої відповідної функції (виду діяльності).
4.2	Військові операції
4.2.1	Під час ведення військових операцій застосування сили є додатком у рівнянні, яке визначає комунікацію. Це додає змінну величину під час обмірковування військової комунікації, чого не спостерігається на політичному рівні, де комунікація головним чином ведеться з використанням слів і зображень (образів). Меседж, який був надісланий операціями з потенційно летальними втратами, неймовірно вплине на уявлення людей. Таким чином він потребує належної координації та інтеграції з комунікацією та інформаційними діями НАТО. У військових операціях дії „говорять” голосно, а іноді навіть голосніше за слова.
4.2.2	Таким чином, наслідки стратегічних комунікацій для військових сил (військ (сил)) є значними. Військові фахівці з планування (операцій) прагнуть інтегрувати стратегічні комунікації в планування операцій одразу на початкових етапах, як це передбачено в політиці стратегічних комунікацій НАТО. Ці фахівці також мають враховувати комунікаційний вплив важливих не смертельних і смертельних елементів військових операцій.
4.3	Наслідки та результати
4.3.1	Все, що НАТО і його партнери роблять, декларують або не роблять і замовчують, має передбачувані та непередбачувані наслідки. Будь-яка дія, будь-яке слово і зображення, джерелом якого може бути кожен, починаючи від окремого солдата на полі бою до командувача військами (силами) на ТВД, посиляє певний меседж. Будь-яка операція, навіть найменше збройне зіткнення на тактичному рівні, може мати наслідки для стратегічних комунікацій. Присутність небажаної аудиторії є неминучою в глобальному інформаційному середовищі. Таким чином, військові керівники НАТО повинні всебічно оцінювати потенційні результати здійснення стратегічних комунікацій під час планування ними операцій.
4.3.2	Важливо, щоб поточні та заздалегідь заплановані комунікації були швидкими, своєчасними та точними, тому що це може вплинути на наслідки

	<p>подій на стратегічному рівні. Комунікаційний зв'язок повинен встановлюватися з цільовою аудиторією за допомогою повідомлень, які мають бути розроблені саме для неї. Стратегічні комунікації передбачають цілеспрямовані дії, образи (фотознімки, відеоматеріали тощо) і висловлювання, які спрямовані на підтримку політики і планування для задоволення всеохоплюючих стратегічних цілей. До процесу прийняття рішень необхідно залучати фахівців з протилежними поглядами, оскільки ритм і пристосовність до ситуації впливають на сприйняття достовірності. Часто існує тільки обмежена можливість досягнення бажаного результату певними повідомленнями.</p>
4.3.3	<p>Військова підтримка зусиль стратегічних комунікацій НАТО повинна зосередитися на бажаних довгострокових кінцевих результатах (потрібній кінцевій меті та бажаних ефектах). Військовий внесок до стратегічних комунікацій вимагає ретельного і постійного аналізу та оцінок, які мають бути враховані під час планування і застосування операцій. Крім того, військові зусилля зі стратегічних комунікацій сприяють виконанню за потребою завдань з адаптації військової організації, коли вона потребує змін. Це потребує тісної координації діяльності за всіма лініями ведення операцій. Ефективні процеси координації потребують здатності працювати в потрібному ритмі, щоб задовольнити вимоги комунікаційного середовища.</p>
4.4	<p>Лідерство</p>
4.4.1	<p>Військові лідери в НАТО повинні рішуче залучатися до завдань стратегічних комунікацій НАТО і надавати їм підтримку, яка можлива з боку військових, тому що на всіх рівнях управління підтримка стратегічних комунікацій НАТО покладається на командування і є функцією командної групи. Для того, щоб забезпечити інтеграцію комунікаційних зусиль, командири-лідери мають надавати завданням із комунікації високий пріоритет. Успішні стратегічні комунікації – об'єднання дій, слів і образів – починаюся з чітких, скоординованих намірів керівництва і керівних вказівок, які використовують в процесі планування операцій. Командири-лідери повинні належним чином забезпечувати стратегічні комунікації необхідними ресурсами поруч з іншими важливими напрямками, такими як логістика та розвідка.</p>
4.5	<p>Організація</p>
4.5.1	<p>Виконання завдань зі стратегічних комунікацій може потребувати змін у військових організаціях (у їх організаційних структурах), оскільки це потребує мережево-центричного підходу (до виконання завдань), орієнтованого на</p>

	швидкість прийняття рішень, у той час як традиційні, ієрархічні організаційні структури не сприяють подібним підходам. Стратегічні комунікації – це послідовний, спільний (сумісний, колективний) процес, який має бути інтегрованим вертикально від стратегічного до тактичного рівнів управління та горизонтально між всіма зацікавленими сторонами. Командири-лідери зобов'язані координувати та синхронізувати спроможності зі стратегічних комунікацій та інструменти влади (повноваження) в межах своєї сфери відповідальності для досягнення бажаного ефекту.
4.6	Розширення прав і можливостей
4.6.1	Традиційно у військових структурах НАТО повноваження щодо спілкування, надання інформації, включаючи зображення та інші комунікаційні продукти, мали тільки вищі ланки структури командування. Ефективність підтримання військовими командирами стратегічних комунікацій поліпшується за умов, якщо вони практикують широке делегування повноважень зі здійснення комунікації, залучаючи більше персоналу та надаючи йому більше прав щодо донесення наративу НАТО шляхом потрібних дій, слів і образів (фотознімків, відеоматеріалів тощо).
4.6.2	Це вимагає від військових керівників-лідерів знання того, яку інформацію вже було надано, та постійного підтримання здатності уточнювати цю інформацію для гарантування її точності. Керівники-лідери мають знаходити найкращий баланс між потребою у швидкому наданні інформації та її точністю (перевіреністю) і вимогами щодо забезпечення безпеки ведення операцій. У сучасному (та передбаченому майбутньому) глобальному інформаційному середовищі очікується, що з використанням нових і новітніх технологій, таких як Інтернет або мобільний телефон на основі соціальних медіа (медіа ресурсів), інформація надаватиметься майже в масштабі реального часу слідом за подіями. Завдяки тому, що повноваження здійснювати комунікації надаються більшій кількості персоналу, НАТО забезпечить упевненість у тому, що Альянс є не тільки найкраще джерело інформації про себе, а й також найперше. Готовність командирів-лідерів до делегування повноважень залежить від їх впевненості в спільності інтересів [тих, хто здійснює стратегічні комунікації], що, у свою чергу, досягається за рахунок підготовки та освіти.
4.7	Тренування та експертиза
4.7.1	Успіх стратегічних комунікацій НАТО значною мірою залежить від готовності і здатності країн направляти досвідчених та підготовлених фахівців-

	експертів у сфері традиційних військових комунікацій та інформаційних дисциплін для підтримання процесу стратегічних комунікацій НАТО, особливо під час участі в місіях (операціях) НАТО. Створення кадрового резерву фахівців-комунікаторів (осіб, які виконують завдання зі стратегічної комунікації) потребує часу, тому країнам, які раніше не могли здійснити підготовку фахівців зі стратегічних комунікацій у своїх військових формуваннях (структурах), слід розпочати підготовку таких кадрів.
5. Необхідні військові спроможності	
5.1	У цій концепції пропонується дев'ять спроможностей разом із супутніми задачами, які вирішують військові сили Альянсу для того, щоб зробити свій внесок у ведення стратегічних комунікацій НАТО. Ці спроможності мають набуватися використанням існуючих військових комунікаційних і координаційних спроможностей, а також разом з іншими підтримуючими та пов'язаними спроможностями, а саме:
5.1.1	Здатність координувати інформацію НАТО та коаліційних сил і здійснення комунікації з іншими військовими діями для створення найкращих умов для ведення бойових дій та отримання максимально бажаних ефектів (впливів) на визначені аудиторії.
5.1.1.1	Інтегрування основних аспектів стратегічних комунікацій до процесу планування та проведення операцій НАТО з самого початку відповідно до всеохоплюючої військово-політичної структури стратегічних комунікацій НАТО.
5.1.1.2	Побудова та підтримання спільної ситуативної обізнаності в середині НАТО та коаліційних сил щодо стратегічних комунікацій.
5.1.1.3	Впровадження та розподілення у межах НАТО та коаліційних сил необхідних комунікаційних спроможностей, завдань та інформаційної діяльності.
5.1.2	Здатність координувати інформацію НАТО та коаліційних сил і здійснення комунікації з зусиллями інших агентств (організацій) і партнерів у контексті більш широкої стратегії НАТО і відповідно плану дій із всеохоплюючого підходу за аспектами діяльності (документ НАТО від 2 квітня 2008 року C-M(2008)0029-COR1).
5.1.2.1	Визначити зовнішні (стосовно Альянсу) агентства (організації), діяльність яких має потенційно значний вплив у зоні проведення операцій.
5.1.2.2	Встановити міцну взаємодію, підтримку та укласти угоди, які регламентують структури, процеси та надання дозволів для обміну інформації з

	партнерами.
5.1.2.3	Координувати із зовнішніми агенціями (організаціями) оцінки сприйняття, ставлення, поведінку і переконання потенційних аудиторій.
5.1.2.4	Координувати із зовнішніми агенціями (організаціями) встановлення цілей, визначення способів здійснення комунікації та доведення меседжів (послань) до аудиторій.
5.1.2.5	Співпрацювати з іншими агенціями (організаціями) та партнерами по місії (операції, кампанії) для виявлення, моніторингу, інтерпретації та оцінювання результативності зусиль НАТО і впливу зусиль інших сторін.
5.1.3	Здатність мати доступ до інформації та знань щодо сприйняття, ставлення, поведінки і переконань потенційних аудиторій, а також опрацьовувати та підтримувати в актуальному стані цю інформацію і знання.
5.1.3.1	Визначати та відокремлювати потенційні аудиторії.
5.1.3.2	Забезпечувати доступ, збирати, опрацьовувати та підтримувати існуючі бази даних знань щодо сприйняття, ставлення та переконань визначених аудиторій.
5.1.3.3	Встановити тісну координацію з наявними інструментами розвідки.
5.1.3.4	Проводити аналіз соціальних мереж визначених аудиторій.
5.1.3.5	Збирати комерційну дослідну інформацію, яка стосується сприйняття, ставлення, поведінки й переконань визначених аудиторій, серед зовнішніх організацій або залучати їх до виконання таких досліджень.
5.1.4	Здатність мати доступ до інформації та знань щодо комплексних систем соціальної комунікації, включаючи характеристики різних медіаагентств, а також опрацьовувати їх та підтримувати в актуальному стані.
5.1.4.1	Визначити канали комунікації, системи соціальної комунікації та медіа-агентства, що впливають на НАТО та райони (зони, регіони), в яких проводять коаліційні операції (НАТО).
5.1.4.2	Аналізувати інформаційні потоки та зміни в інформації, яка циркулює в каналах комунікації, системах соціальних комунікацій та медіа-агентствах.
5.1.5	Здатність виявляти, відстежувати (моніторити), інтерпретувати та оцінювати ефективність здійснення стратегічних комунікацій іншими зацікавленими сторонами – дружніми, нейтральними або ворожими.
5.1.5.1	Виявляти та відстежувати меседжі (послання), дії або сигнали інших осіб, які впливають на НАТО та райони (зони, регіони), в яких проводяться коаліційні операції (НАТО).

5.1.5.2	Оцінювати вплив меседжів (послань), дій або сигнали інших зацікавлених сторін, дій чи сигналів на різні аудиторії в межах НАТО та районах (зонах, регіонах), в яких проводяться коаліційні операції (НАТО).
5.1.6	Здатність оцінювати прямі і непрямі впливи (ефекти) ймовірних дій і сигналів на сприйняття, ставлення, поведінку і переконання потенційних аудиторій.
5.1.6.1	Оцінювати потенційний вплив на спосіб ведення операцій з огляду на сприйняття, ставлення, поведінку і переконання потенційних аудиторій.
5.1.6.2	Проводити аналіз середовища або ЗМІ щодо потенційних впливів (ефектів) різних дій та сигналів.
5.1.6.3	Сприяти вивченню громадської думки та іншим дослідженням про можливий прямий або непрямий вплив різних дій та сигналів.
5.1.6.4	Розвивати та підтримувати поділені за культурною ознакою бази даних ймовірного впливу (ефектів) різних дій та сигналів на визначені аудиторії.
5.1.6.5	Оцінювати вплив (ефекти) меседжів (послань), дій та сигналів в середині НАТО та районах (зонах, регіонах), в яких проводяться коаліційні операції [НАТО].
5.1.7	Здатність вчасно готувати та поширювати культурно-спрямовані меседжі (посяння), які базуються на наративах (включно із діяльністю спікерів).
5.1.7.1	Визначати цільову аудиторію для кожного типу повідомлення, дій або сигналу для виявлення основних джерел впливу.
5.1.7.2	Визначати відповідний (належний) засіб та метод поширення меседжів (послань), дій та сигналів.
5.1.7.3	Визначати найоптимальніші час, періодичність, зміст та послідовність меседжів (послань), дій та сигналів.
5.1.7.4	Передбачати можливе викривлення чи зміну змісту “дружніх” меседжів (послань), дій та сигналів під час їх проходження через системи соціальної комунікації.
5.1.8	Здатність швидко готувати та поширювати інформацію, що має вплинути на цільові аудиторії.
5.1.8.1	Визначати ресурси з отримання доступної інформації та образів (фотознімків, відеоматеріалів тощо), їх опрацювання та поширення.
5.1.8.2	Забезпечувати надходження необхідного обсягу інформації та образів (фотознімків, відеоматеріалів тощо), опрацювання та поширення цих ресурсів у

	межах НАТО та в зоні проведення операцій коаліційних військ. Ті, які націлені на певну, відмінну в культурному відношенні, аудиторію (перекладач).
5.1.8.3	Укладати контракти з місцевими ЗМІ для використання їх потужностей для поширення меседжів (послань) НАТО та коаліції.
5.1.8.4	Встановлювати ділові відносини з надійними (спроможними) зовнішніми організаціями для поширення меседжів (послань).
5.1.8.5	Делегувати повноваження щодо поширення меседжів (послань) та інформації до найнижчого (наскільки практично це є здійсненим) рівня.
5.1.8.6	Готувати, сприяти створенню та підтримувати достовірні та культурно-спрямовані меседжі (послання), а також поширювати їх відповідними ЗМІ (друкованими, радіо, телебаченням, засобами Інтернет тощо).
5.1.9	Спроможність документувати операції й тренування НАТО і коаліційних військ та поширювати цю інформацію в режимі реального часу або наближеного до нього.
5.1.9.1	Надавати підтримку прикріпленим (та акредитованим) журналістам та приїжджим представникам ЗМІ.
5.1.9.2	Отримувати, зберігати, опрацьовувати та поширювати аудіо, фото- та відеоматеріали щодо операцій об'єднаних сил до невеличких військових частин або окремих розрахунків [озброєння та військової техніки, блокпостів тощо].
5.1.9.3	Гарантувати, що жодні опубліковані документальні матеріали про дії об'єднаних сил не зашкоджують безпеці проведення операції й не ставлять під загрозу чиесьь приватне життя.
5.1.9.4	Координувати та організовувати відповідне використання соціальних медіа-ресурсів.
6. Можливості розвитку дорожньої карти СТРАТКОМ для військової підтримки НАТО	
6.1	Ця концепція потребує суттєвої подальшої роботи, щоб повною мірою окреслити лінії розвитку, які необхідні для всебічного військового внеску до спроможностей НАТО зі стратегічних комунікацій. Надалі цей документ використовує доктрину, організацію, підготовку, лідерство, персонал, засоби та сумісність, щоб показати шлях уперед, подальші кроки в кожній зазначеній сфері. У кожному випадку потрібні подальші зусилля та дослідження для того, щоб розробити низку документів (чи інших напрацювань) у відповідності до вимог цієї концепції.
6.2	Ці документи (напрацювання) можуть служити основою для спільних

	<p>оцінок та досягнення спільного розуміння між країнами Альянсу під час роботи над Імплементативним планом розвитку спроможностей у контексті військового внеску до стратегічних комунікацій НАТО. Розроблення цього плану служитиме основою для керівництва, виділення ресурсів та прийняття інвестиційних рішень під час реалізації відповідних функцій на рівні НАТО, багатонаціональному та національному рівнях.</p>
6.2.1	<p>Доктрина. Незважаючи на те, що узгоджена політика та доктринальні документи щодо військового внеску до стратегічних комунікацій НАТО (ЗГ, інформаційних операцій, психологічних операцій) існують, як-от документи військового комітету (ВК) та керівні документи альянсу (щодо дій об'єднаних військ (сил)) (Allied Joint Publication (AJP)), ці керівні документи Альянсу (AJPs) не повною мірою інтегровані та не забезпечують всестороннього та всеосяжного підходу. Слід розробити окремий керівний документ Альянсу (щодо дій об'єднаних військ (сил)) для стратегічних комунікацій як верхньоієрархічну публікацію в розвиток даної політики стратегічних комунікацій НАТО.</p>
6.2.2	<p>Організація. Необхідність створення належної організаційної структури зумовлена тим, що процес стратегічних комунікацій потребує відповідної доктрини та підтримуючої організації.</p>
6.2.3	<p>Підготовка. Підготовка особового складу у сфері стратегічних комунікацій та її інтеграція до вже існуючої системи підготовки має високий потенціал у досягненні швидких та позитивних результатів (у сфері стратегічних комунікацій НАТО). Первинні обстеження підтвердили високу зацікавленість країн-членів Альянсу в розвитку спроможностей для здійснення стратегічних комунікацій, але у більшості випадків дуже незначні елементи інфраструктури та небагато процесів набули необхідних якостей. Підготовка є необхідною для професійних фахівців-комунікаторів, а також командувачів, командирів військових частин, особового складу штабів, які відповідають за поєднання та інтеграцію зусиль збройних сил. Кожен військовий підрозділ у структурі командувань та сил НАТО потребує навчання для обізнаності у питаннях стратегічних комунікації у потрібному обсязі. Треба підвищувати рівень експертних знань кожної людини, яка виконує функції, пов'язані зі стратегічними комунікаціями.</p>
6.2.4	<p>Засоби і технології. У межах НАТО як організації та у країнах Альянсу існують значні розбіжності в засобах та технологіях для здійснення стратегічних комунікацій. Засоби соціальних медіа, системи візуальних образів, системи передачі та прийому відеозображень та служби поширення інформації є тими</p>

	<p>елементами, яких не вистачає. Вивчення цих недоліків (дефіцитів) є необхідним для реалізації планів у новому процесі оборонного планування для забезпечення НАТО та її членів потрібними засобами і технологіями. Після визначення планових рубіжних показників має бути створений механізм моніторингу за процесом усунення наявних недоліків (дефіцитів).</p>
6.2.5	<p>Лідерство. Керівництво НАТО має постійно та значною мірою поліпшувати свою початкову обізнаність щодо потужностей стратегічних комунікацій. Ця сфера розвитку зосереджена на визначенні кроків з поліпшення знань, експертних знань, концентрації уваги командного складу НАТО і країн альянсу на усвідомленні принципів ефективних стратегічних комунікацій і їх використанні під час планування та ведення операцій як всередині відповідних командувань, так і поза їх межами. Вкрай важливим є діяльність командира як ключової фігури щодо організації поєднання та синхронізації зусиль усіх тих, хто має робити свій внесок до стратегічних комунікацій, для охоплення ними дієвих осіб та аудиторій.</p>
6.2.6	<p>Персонал. Дуже важливим завданням є належне комплектування персоналом за всіма напрямками діяльності зі здійснення стратегічних комунікацій з боку країн Альянсу. У цій кадровій сфері мають бути намічені конкретні кроки та створені механізми для постійного підтримання обізнаності щодо рівня забезпечення потрібними фахівцями (кількісні показники), моніторингу набутої ними кваліфікації (якісні показники), а також кроки з надання необхідних рекомендацій країнам для виправлення наявних недоліків (усунення дефіцитів). Першою необхідністю є посилення кадрового потенціалу з аспектів (напрямів, дисциплін) стратегічних комунікацій, що дасть змогу, у свою чергу, зміцнити стратегічні комунікації у цілому.</p>
6.2.7	<p>Інфраструктура. Стратегічні комунікації як процес потребують мінімум інфраструктури, але пропонується провести огляд та перевірку достатності наявних спроможностей.</p>
6.2.8	<p>Взаємосумісність. Успішність стратегічних комунікацій залежатиме від обміну інформацією між різними доменами (частинами) стратегічних комунікацій, країнами та від співпраці з цивільними організаціями. Ця сфера розвитку розглядає питання стандартів, протоколів та інформаційних моделей, необхідних для безперешкодної передачі меседжів (послань) через численні види ЗМІ.</p>

7. Висновок	
7.1	Військові надають незамінну підтримку зусиллям НАТО зі стратегічних комунікацій та подальшого розвитку цих спроможностей. Стратегічні комунікації також є необхідною часткою битви наративів. Вони є основним засобом НАТО з охоплення ключових аудиторій для підтримання інтересів НАТО та не є ізольованим процесом. Планування щодо стратегічних комунікацій НАТО має бути інтегрованим до процесу загального планування та ведення операцій із самого його початку.
7.2	Синхронізація слів, дій і візуальних образів значно збільшує потенційну можливість зі створення правильного розуміння дій і намірів НАТО серед аудиторій на підтримання інтересів і цілей НАТО.
7.3	В межах НАТО союзне командування з трансформації (Allied Command Transformation) разом із союзним командуванням з операцій (Allied Command Operations) почне програму розвитку спроможностей зі стратегічних комунікацій, засновану в межах DOTMLPFI (доктрина, організація, засоби і технології, лідерство, персонал, інфраструктура та сумісність). Результати належно забезпеченого ресурсами процесу розвитку спроможностей здійснення стратегічних комунікацій по всьому діапазону військових завдань будуть підтримувати можливості збройних сил країн НАТО щодо ведення ефективних стратегічних комунікацій НАТО.

Додаток Б

Рейтинг країн світу за кількістю дипломатичних представництво у 2019 році

№ по рейтингу	Країна	Тип дипломатичного представництва				
		Всього	Посольства / вищі комісії	Консульства / генеральні консульства	Постійні місії	Інші представництва
1.	Китай	276	169	96	8	3
2.	Сполучені штати	273	168	88	9	8
3.	Франція	267	161	89	15	2
4.	Японія	247	151	65	10	21
5.	Російська федерація	242	144	85	11	2
6.	Туреччина	235	140	81	12	2
7.	Німеччина	224	150	61	11	2
8.	Бразилія	222	138	70	12	2
9.	Іспанія	215	115	89	10	1
10.	Італія	209	124	77	8	0